

Univerzita Pardubice
Fakulta ekonomicko-správní

Komparace daňového zatížení příjmů ze závislé činnosti
a příjmů ze samostatné činnosti
Bakalářská práce

2023

Amálie Šejrmanová

Univerzita Pardubice
Fakulta ekonomicko-správní
Akademický rok: 2022/2023

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

(projektu, uměleckého díla, uměleckého výkonu)

Jméno a příjmení: **Amálie Šejrmanová**
Osobní číslo: **E20227**
Studijní program: **B0488A050001 Hospodářská politika a veřejná správa**
Specializace: **Finanční správa**
Téma práce: **Komparace daňového zatížení příjmů ze závislé činnosti a příjmů ze samostatné činnosti**
Zadávající katedra: **Ústav podnikové ekonomiky a managementu**

Zásady pro vypracování

Cílem práce bude identifikovat rozdíly v obsahu základu a konstrukce daně z příjmů a sociálního pojištění. Následně provést komparaci daňového zatížení, které bude vyhodnoceno na modelových příkladech podle platné legislativy pro zvolené období.

Osnova:

- Vymezení základních pojmů.
- Teoretická východiska pro zdaňování příjmů ze závislé činnosti a pro zdanění příjmů ze samostatné činnosti.
- Komparace daňového zatížení jednotlivých poplatníků.
- Formulace závěrů a doporučení.

Rozsah pracovní zprávy: **cca 35 stran**
Rozsah grafických prací:
Forma zpracování bakalářské práce: **tištěná/elektronická**

Seznam doporučené literatury:

ČERVINKA, Tomáš. *Zdravotní pojištění 2022: zaměstnavatelů, zaměstnanců, OSVČ: s komentářem a příklady*. 11. aktualizované vydání. Olomouc: ANAG, 2022. 174 stran. Práce, mzdy, pojištění. ISBN 978-80-7554-360-8.

PILÁTOVÁ, Jana a kol. *Daňová evidence: komplexní řešení problematiky daňové evidence pro OSVČ: daň z příjmů, vazby na účetní předpisy, daň z přidané hodnoty, daň silniční, daň z nemovitých věcí, sociální pojištění, zdravotní pojištění*. 13. aktualizované vydání. Olomouc: ANAG, 2022. 351 stran. Daně. ISBN 978-80-7554-356-1.

RINDOVÁ, Iva a ROHLÍKOVÁ, Jana. *Zdanění mezd, platů a ostatních příjmů ze závislé činnosti v roce 2022*. 30. aktualizované vydání. Olomouc: ANAG, 2022. 463 stran. Daně. ISBN 978-80-7554-353-0.

TOMŠEJ, Jakub. *Zákoník práce v praxi: komplexní průvodce řešením problémů*. 4. vydání, Praha: GRADA, 2022. 200 stran. Právo pro praxi. ISBN 978-80-271-3538-7.

VANČUROVÁ, Alena, LÁCHOVÁ, Lenka a ZÍDKOVÁ, Hana. *Daňový systém ČR 2020*. Vydání první. Praha: Wolters Kluwer, 2020. 406 stran. ISBN 978-80-7598-887-4.

Vedoucí bakalářské práce: **Ing. František Sejkora, Ph.D.**
Ústav podnikové ekonomiky a managementu

Datum zadání bakalářské práce: **1. září 2022**
Termín odevzdání bakalářské práce: **30. dubna 2023**

prof. Ing. Jan Stejskal, Ph.D. v.r.
děkan

L.S.

doc. Ing. Michaela Kotková Stříteská, Ph.D. v.r.
vedoucí ústavu

V Pardubicích dne 1. září 2022

Prohlašuji:

Práci s názvem Komparace daňového zatížení příjmů ze závislé činnosti a příjmů ze samostatné činnosti jsem vypracovala samostatně. Veškeré literární prameny a informace, které jsem v práci využila, jsou uvedeny v seznamu použité literatury.

Byla jsem seznámena s tím, že se na moji práci vztahují práva a povinnosti vyplývající ze zákona č. 121/2000 Sb., o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon), ve znění pozdějších předpisů, zejména se skutečností, že Univerzita Pardubice má právo na uzavření licenční smlouvy o užití této práce jako školního díla podle § 60 odst. 1 autorského zákona, a s tím, že pokud dojde k užití této práce mnou nebo bude poskytnuta licence o užití jinému subjektu, je Univerzita Pardubice oprávněna ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které na vytvoření díla vynaložila, a to podle okolností až do jejich skutečné výše.

Beru na vědomí, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb., o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších předpisů, a směrnicí Univerzity Pardubice č. 7/2019 Pravidla pro odevzdávání, zveřejňování a formální úpravu závěrečných prací, ve znění pozdějších dodatků, bude práce zveřejněna prostřednictvím Digitální knihovny Univerzity Pardubice.

V Pardubicích dne 24. 04. 2023

Amálie Šejrmanová v.r.

PODĚKOVÁNÍ

Tímto bych ráda poděkovala vedoucímu mé práce, panu Ing. Františkovi Sejkorovi, Ph.D., za jeho odbornou pomoc, cenné připomínky, vstřícný přístup a čas, který mi při zpracování této bakalářské práce věnoval. Dále bych ráda poděkovala celé své rodině a přátelům za podporu a trpělivost.

ANOTACE

Bakalářská práce se zabývá komparací daňového zatížení příjmů ze závislé činnosti a ze samostatné činnosti. Cíl práce spočívá v identifikaci rozdílů v obsahu základu i konstrukce daně z příjmů a sociálního pojistného. Tyto rozdíly jsou popsány v teoretické části této práce. Praktická část je věnována konkrétním modelovým příkladům a vyhodnocení daňového zatížení obou druhů činností.

KLÍČOVÁ SLOVA

daň z příjmů fyzických osob, závislá činnost, samostatná činnost, sociální zabezpečení, veřejné zdravotní pojištění, daňové zatížení

TITLE

Comparison of the Tax Burden of Income from Gainful Employment and from Self-employment

ANNOTATION

The subject of the bachelor's thesis is a comparison of the tax burden of income from gainful employment and from self-employment. The aim of the thesis is to identify the differences in the content of the base and the construction of income tax and social insurance. These differences are described in the theoretical part of this thesis. The practical part deals with specific model examples and the evaluation of the tax burden of both types of employment.

KEYWORDS

personal income tax, gainful employment, self-employment, social security, public health insurance, tax burden

OBSAH

SEZNAM ILUSTRACÍ A TABULEK.....	9
SEZNAM ZKRATEK A ZNAČEK	10
ÚVOD	11
1 Vymezení základních pojmů.....	12
1.1 Definice daně	12
1.2 Daň z příjmů fyzických osob	13
1.3 Sociální pojistné.....	14
1.4 Druhy činností.....	15
1.4.1 Závislá činnost.....	15
1.4.2 Samostatná činnost.....	16
1.4.3 Zastřený výkon závislé práce	17
2 Zdaňování příjmů ze závislé a samostatné činnosti	19
2.1 Konstrukční prvky daně z příjmu fyzických osob	19
2.1.1 Daňový subjekt.....	19
2.1.2 Předmět daně	20
2.1.3 Základ daně a zdaňovací období	20
2.1.4 Sazba daně.....	21
2.1.5 Osvobození od daně	21
2.1.6 Odpočty od základu daně	22
2.1.7 Slevy na dani a daňová zvýhodnění	22
2.2 Konstrukční prvky sociálního pojistného	24
2.2.1 Subjekt sociálního pojistného.....	24
2.2.2 Zdanitelný příjem	24
2.2.3 Vyměřovací základ.....	24
2.2.4 Rozhodné období.....	24
2.2.5 Sazba pojistného.....	25
2.3 Závislá činnost	25
2.3.1 Vymezení předmětu daně.....	26
2.3.2 Vyměřovací základ.....	26

2.4	Samostatná činnost.....	27
2.4.1	Vymezení předmětu	27
2.4.2	Daňové výdaje.....	27
2.4.3	Vyměřovací základ.....	28
2.4.4	Paušální daň.....	29
3	Komparace daňového zatížení jednotlivých poplatníků	30
3.1	Poplatníci s minimálním příjmem.....	30
3.1.1	Výpočet daně a sociálního pojistného ze závislé činnosti.....	30
3.1.2	Výpočet daňové povinnosti ze samostatné činnosti	32
3.1.3	Porovnání daňového zatížení	33
3.2	Poplatníci s průměrným příjmem.....	34
3.2.1	Výpočet daňové povinnosti ze závislé činnosti.....	34
3.2.2	Výpočet daňové povinnosti ze samostatné činnosti	36
3.2.3	Porovnání daňového zatížení	37
3.3	Poplatníci s nadprůměrným příjmem.....	38
3.3.1	Výpočet daňové povinnosti ze závislé činnosti.....	39
3.3.2	Výpočet daňové povinnosti ze samostatné činnosti	40
3.3.3	Porovnání daňového zatížení	41
3.4	Poplatníci s vysoce nadprůměrným příjmem.....	42
3.4.1	Výpočet daňové povinnosti ze závislé činnosti.....	42
3.4.2	Výpočet daňové povinnosti ze samostatné činnosti	44
3.4.3	Porovnání daňového zatížení	45
4	Formulace závěrů a doporučení	47
4.1	Daňové zatížení poplatníků bez uplatnění slev a daňových zvýhodnění.....	47
4.2	Daňové zatížení poplatníků s uplatněním slev a daňových zvýhodnění.....	49
4.3	Celková cena práce poplatníků	51
	ZÁVĚR	53
	POUŽITÁ LITERATURA	55

SEZNAM ILUSTRACÍ A TABULEK

Obrázek 1: Schéma daňové soustavy ČR.....	13
Obrázek 2: Systém sociálního pojistného	14
Obrázek 3: Daňové zatížení poplatníků bez uplatnění slev a daňových zvýhodnění	48
Obrázek 4: Daňové zatížení poplatníků s uplatněním slev a daňových zvýhodnění	50
Tabulka 1: Sazby sociálního pojistného.....	25
Tabulka 2: Výpočet daňové povinnosti ze závislé činnosti při minimálním příjmu.....	31
Tabulka 3: Výpočet daňové povinnosti ze samostatné činnosti při minimálním příjmu	32
Tabulka 4: Výpočet sociálního pojistného placeném OSVČ při minimálním příjmu	33
Tabulka 5: Výpočet daňového zatížení a čistého příjmu poplatníků s minimálním příjmem..	34
Tabulka 6: Výpočet daňové povinnosti ze závislé činnosti při průměrném příjmu	35
Tabulka 7: Výpočet daňové povinnosti ze samostatné činnosti při průměrném příjmu	36
Tabulka 8: Výpočet sociálního pojistného placeném OSVČ při průměrném příjmu	37
Tabulka 9: Výpočet daňového zatížení a čistého příjmu poplatníků s průměrným příjmem..	38
Tabulka 10: Výpočet daňové povinnosti ze závislé činnosti při nadprůměrném příjmu	39
Tabulka 11: Výpočet daňové povinnosti ze samostatné činnosti při nadprůměrném příjmu .	40
Tabulka 12: Výpočet sociálního pojistného placeném OSVČ při nadprůměrném příjmu.....	41
Tabulka 13: Výpočet daňového zatížení a čistého příjmu poplatníků s nadprůměrným příjmem.....	42
Tabulka 14: Výpočet daňové povinnosti ze závislé činnosti při vysoce nadprůměrném příjmu	43
Tabulka 15: Výpočet daňové povinnosti ze samostatné činnosti při vysoce nadprůměrném příjmu.....	44
Tabulka 16: Výpočet sociálního pojistného placeném OSVČ při vysoce nadprůměrném příjmu.....	45
Tabulka 17: Výpočet daňového zatížení a čistého příjmu poplatníků s vysoce nadprůměrným příjmem.....	46
Tabulka 18: Daňové zatížení poplatníků bez uplatnění slev a daňových zvýhodnění.....	48
Tabulka 19: Daňové zatížení poplatníků s uplatněním slev a daňových zvýhodnění.....	50
Tabulka 20: Celkové odvody sociálního pojistného a celková cena práce	52

SEZNAM ZKRATEK A ZNAČEK

ČR	Česká republika
ČSSZ	Česká správa sociálního zabezpečení
DPČ	dohoda o pracovní činnosti
DPP	dohoda o provedení práce
DZD	dílčí základ daně
Kč	koruna česká
MPO	Ministerstvo průmyslu a obchodu
MPSV	Ministerstvo vnitra a sociálních věcí
MZ	Ministerstvo zdravotnictví
OSVČ	osoba samostatně výdělečně činná
průkaz ZTP/P	průkaz osoby se zvlášť těžkým funkčním postižením nebo úplným postižením pohyblivosti nebo orientace s potřebou průvodce, včetně osob s poruchou autistického spektra
s.r.o.	společnost s ručením omezeným
Sb.	sbírka zákonů
SZ	sociální zabezpečení
v.o.s.	veřejná obchodní společnost
ZD	základ daně
ZDP	Zákon č. 586/1992 Sb., České národní rady o daních z příjmů
ZP	veřejné zdravotní pojištění

ÚVOD

Každá osoba je během svého života konfrontována se zdaněním svých příjmů za předpokladu, že vykonává nějakou výdělečnou činnost, která podléhá daňovému zatížení. Nejčastějšími druhy příjmů, které mohou fyzickým osobám plynout, jsou příjmy ze závislé činnosti a příjmy ze samostatné činnosti. Proto bude stěžejním tématem této bakalářské práce právě problematika daňového zatížení příjmů z těchto činností. Mezi daňové zatížení nespadá pouze daň z příjmů fyzických osob, ale také pojistné na veřejné zdravotní pojištění a pojistné na sociální zabezpečení.

Cílem bakalářské práce bude komparace daňového zatížení příjmů ze závislé činnosti a příjmů ze samostatné činnosti dle právní legislativy platné k 31. 12. 2022.

V bakalářské práci budou využity metody deduktivní analýzy, deskripce a komparace. Práce bude rozdělena do čtyř kapitol, úvodu a závěru. První dvě kapitoly budou obsahovat teoretické vymezení problematiky daně z příjmů fyzických osob a sociálního pojistného a zbylé kapitoly budou zaměřeny na praktické znázornění teoretických východisek na modelových příkladech.

Teoretická část se bude věnovat obecné definici daně, dále definicím daně z příjmů fyzických osob, závislé a samostatné činnosti, zastřenému výkonu závislé práce a sociálního pojistného a jeho subsystemů. Dále v ní budou detailně charakterizovány konstrukční prvky daně z příjmů fyzických osob i konstrukční prvky sociálního pojistného a budou vyobrazeny největší rozdíly v těchto prvcích, konkrétně rozdíly v předmětu daně a v hodnotách minimálního a maximálního vyměřovacího základu sociálního pojistného.

Praktická část bude zaměřena na komparaci daňového zatížení jednotlivých poplatníků. Komparace bude spočívat v porovnání čtyř poplatníků, kteří vykonávají rozdílnou činnost a mají rozdílné možnosti pro uplatnění slev a daňových zvýhodnění. Porovnání budou provedena na čtyřech úrovních příjmů – minimální, průměrný, nadprůměrný a vysoce nadprůměrný.

Výsledkem práce by mělo být zjištění, jakým způsobem jsou příjmy plynoucí z jednotlivých činností zdaňovány, jak velké daňové zatížení na ně doléhá, a která výdělečná činnost je pro poplatníky výhodnější, neboť velikost tohoto zatížení může ovlivňovat preference poplatníků při výběru jejich výdělečné činnosti.

1 VYMEZENÍ ZÁKLADNÍCH POJMŮ

Pojmy daně, závislá činnost, samostatná činnost či sociální pojistné se prolínají celou prací, proto je první kapitola věnována právě těmto pojmům a jejich definicím. V této kapitole je definována daň v obecném slova smyslu a poté také daň z příjmů fyzických osob. S daněmi úzce souvisí sociální pojistné a jeho subsystemy, proto se část této kapitoly věnuje i jim. V poslední části jsou pak objasněny pojmy závislá a samostatná činnost, ale také zastřený výkon závislé práce tzv. „švarcsystém“.

1.1 Definice daně

Pokud hledáme konkrétní definici pojmu daň, tak ji v právním systému České republiky (dále jen „ČR“) nenajdeme. Spousta autorů se ale o definování tohoto pojmu pokusila a v této podkapitole si jejich definice uvedeme.

Daně dle Radvana, Mrkývky a kol. (2016, str. 16) představují specifický společenský vztah, který je nedobrovolný a současně nerovný, jehož cílem je zajištění fiskálního zisku státu a jeho územních samosprávných celků.

Dle Kubátové (2015, str. 15) daň představuje transfer peněžních prostředků od soukromých subjektů do veřejného sektoru, který je povinný, nenávratný a zákonem určený. Dále se musí jednat o platbu, která je neúčelová a neekvivalentní. Z pohledu pravidelnosti může jít o platbu pravidelnou i nepravidelnou.

Vančurová, Láchová a Zídková (2020, str. 9) tvrdí, že není zásadní, zda má platba ve svém názvu slovo daň, ale musí splňovat charakteristické vlastnosti. Platba tudíž musí být povinná a zákonem uložená, musí plynout do veřejného rozpočtu, a dále se musí jednat o platbu nenávratnou, neekvivalentní a zpravidla neúčelovou.

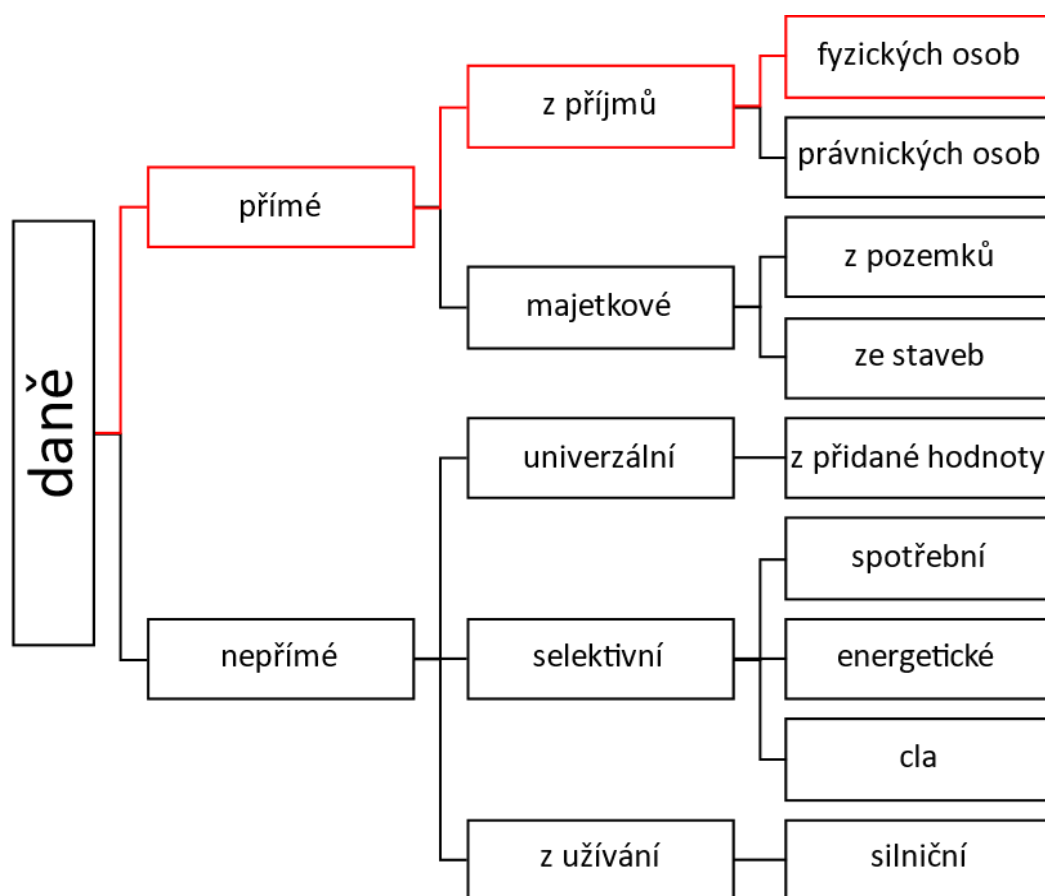
Daň lze chápat také v tradičním slova smyslu, jako peněžité plnění, která jsou jako daň nazvána (daň z příjmů fyzických osob, daň z příjmů právnických osob, silniční daň, daň z přidané hodnoty atd.) (Novotná a kol., 2019, str. 9).

Pro účely zákona č. 280/2009 Sb., daňový řád se za daň považuje peněžité plnění, které je v zákoně označeno jako daň, clo či poplatek. Dále se může jednat o daňový odpočet, daňovou ztrátu, nebo příslušenství daně – úroky, penále, pokuty a náklady řízení (Zákon č. 280/2009 Sb.).

1.2 Daň z příjmů fyzických osob

Daň z příjmů fyzických osob můžeme v literatuře nalézt též pod názvem „osobní důchodová daň“ nebo „osobní daň z příjmů“ což vychází z anglického termínu „*personal income tax*“. Žádný moderní daňový systém se bez tohoto zdanění neobejde a ve většině zemí je tato daň považována za nejdůležitější a zároveň nejkomplexnější, nejspravedlivější a nejefektivnější (Kubátová, 2015, str. 162). Vančurová a Zídková (2022, str. 131) konstatují, že spousta osob považuje právě daň z příjmů fyzických osob za synonymum pro pojem daň. Konstrukce je velmi složitá, jelikož se pod pojmem zdanění osobních příjmů ukrývá jak samotná daň z příjmů, tak i sociální pojištění.

V daňové soustavě ČR je daň z příjmů fyzických osob zařazena mezi daně přímé, jak lze vidět na obrázku č. 1, což znamená, že je vyměřena konkrétní osobě a neočekává se, že daňová povinnost bude přenesena na osobu jinou (Vančurová, 2021, str. 24).

Obrázek 1: Schéma daňové soustavy ČR
(vlastní zpracování dle (Vančurová a Zídková, 2022, str. 46–51))

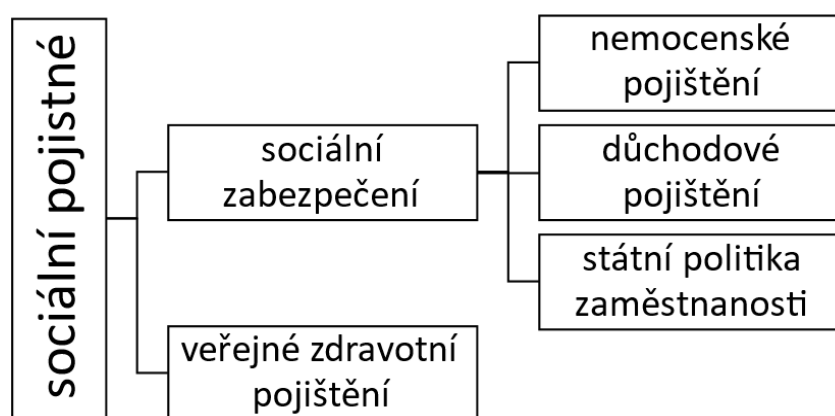
Hlavním pramenem upravujícím daň z příjmů fyzických osob je zákon č. 586/1992 Sb., České národní rady o daních z příjmů (dále jen „ZDP“). Za zmínku stojí také pokyny řady D, které slouží k interpretaci daňových předpisů.

1.3 Sociální pojistné

Sociální pojistné nelze jednoznačně považovat za daň, ale zároveň hraje velmi výraznou roli v určování daňového zatížení příjmu. Stejně jako neexistuje konkrétně definice daně, tak i definici sociálního pojistného nenajdeme. Můžeme však vymezit základní charakteristické znaky jako u daně.

Stejně jako u daně je i platba pojistného uložena na základě zákona, tudíž se jedná o platbu povinnou. Dále se jedná o platbu nenávratnou, řádnou, pravidelnou, plánovanou, spravovanou státem a nesankční. Oproti dani sociální pojistné splňuje charakteristické znaky plateb účelových a ekvivalentních (Tepperová, 2019, str. 15).

Dle Vančurové a Zídkové (2022, str. 182) lze sociální pojistné rozdělit do subsystémů, jak lze vidět na obrázku č. 2.

Obrázek 2: Systém sociálního pojistného
(vlastní zpracování dle (Vančurová a Zídková, 2022, str. 182))

Sociální zabezpečení je spravováno Českou správou sociálního zabezpečení (dále jen „ČSSZ“) a spadají pod něj platby pojistného na nemocenské pojištění, pojistného na důchodové pojištění a příspěvky na státní politiku zaměstnanosti. Z nemocenského pojištění se hradí např. nemocenská, peněžité pomoci v mateřství či podpora při ošetřování člena rodiny. Z důchodového pojištění se hradí starobní, invalidní a pozůstalostní důchody. A státní politika zaměstnanosti slouží k peněžité podpoře v nezaměstnanosti (Vančurová a Zídková, 2022, str. 182–183).

Veřejné zdravotní pojištění se nejvíce liší od ostatních subsystémů. Slouží k financování základní zdravotní péče a její rozsah je určen zákonem. Spadá pod gesci Ministerstva zdravotnictví a je spravováno sedmi zdravotními pojišťovnami (Červinka, 2022, str. 16).

1.4 Druhy činností

Fyzická osoba si vydělává na živobytí nejčastěji dvěma způsoby, buď pracuje na základě pracovněprávního vztahu pro zaměstnavatele, nebo má příjmy z podnikání či jiné samostatně výdělečné činnosti. Ani kombinace obou způsobů se nevylučuje, v tento okamžik si musí dát pozor, jestli není provozován tzv. „švarcsystém“.

1.4.1 Závislá činnost

Prameny pro definování závislé činnosti jsou zejména zákon č. 262/2006 Sb., zákoník práce a zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník.

Tomšej (2022, str. 16) definuje závislou práci jako vztah nadřízenosti zaměstnavatele a podřízenosti zaměstnance, dále je důležitým aspektem výkon práce jménem zaměstnavatele a podle jeho pokynů. Dále musí být výkon provozován za mzdu, plat či odměnu za práci, na náklady a odpovědnost zaměstnavatele, ve stanovené pracovní době a na pracovišti zaměstnavatele či jiném dohodnutém místě.

Zaměstnavatelem je fyzická nebo právnická osoba, které se zavázal zaměstnanec k výkonu závislé práce v pracovněprávním vztahu. Může jím být i osoba, která se právě narodila, což vzniká např. v důsledku dědění. V tomto případě musí být zvolen zástupce, který bude provádět právní kroky vůči zaměstnancům, až do doby, kdy takový zaměstnavatel dovrší 18 let, či se stane jinak svéprávným (Tomšej, 2022, str. 23).

Zaměstnancem se rozumí fyzická osoba, která se osobně zaváže k výkonu závislé práce v pracovněprávním vztahu. Může jím být osoba starší 15 let, která dokončila povinnou školní docházku (Tomšej, 2022, str. 21–22).

Pracovněprávním vztahem se rozumí pracovní poměr založený pracovní smlouvou, nebo založený dohodou o pracích konaných mimo pracovní poměr (dohoda o provedení práce a dohoda o pracovní činnosti). Může se také jednat o kombinaci obojího (Tomšej, 2022, str. 17).

Pracovní smlouva je nejčastěji využívaná písemnost, kterou se zakládá pracovní poměr. Před uzavřením pracovní smlouvy je nutné seznámit zaměstnavatele s právy a povinnostmi, které budou z pracovní smlouvy vyplývat, s pracovními podmínkami a s podmínkami odměňování. Vyhotovení pracovní smlouvy musí být nejméně ve dvou provedeních, z toho jedno náleží zaměstnanci a druhé zaměstnavateli. Každá smlouva musí obsahovat nejméně tři základní náležitosti – místo práce, druh práce a den nástupu (Vybíhal a kol., 2022, str. 22–23).

Dohoda o provedení práce (dále jen „DPP“) může být uzavřena na jakýkoli druh práce, podmínkou však je, že u jednoho zaměstnavatele nesmí součet odpracovaných hodin překročit 300 hodin za rok. Hlavní výhodou DPP je, že kromě 15% srážkové daně se z výdělku do částky 10 000 Kč měsíčně neodvádí pojistné na sociální zabezpečení ani zdravotní pojištění (Tomšej, 2022, str. 154).

Dohoda o provedení pracovní činnosti (dále jen „DPČ“) může být stejně jako DPP uzavřena na jakýkoli druh práce, ale rozsah pracovního úvazku je omezen na polovinu stanovené týdenní pracovní doby – 20 hodin týdně za období 52 týdnů (Vybíhal a kol., 2022, str. 41). Nevýhodou DPČ oproti DPP je, že je snížena částka, z které se neodvádí pojistné na sociální ani zdravotní pojištění na 3 499 Kč měsíčně (Bureš, 2022).

Dalšími pojmy, které je nutné přiblížit a které vycházejí z definice závislé práce jsou mzda, plat, odměna z dohod a s tím související minimální mzda. **Mzdou** se rozumí peněžité plnění poskytované soukromoprávním zaměstnavatelem za práci. **Platem** se rozumí peněžité plnění, které je poskytované veřejnoprávním zaměstnavatelem (státem, obcí, státním fondem, příspěvkovou organizací či státní školou) za práci. **Odměnou z dohod** je peněžité plnění poskytované za práci vykonanou na základě DPČ či DPP (Vybíhal a kol., 2022, str. 91–92).

Vybíhal a kol. (2022, str. 92) dále tvrdí, že **minimální mzda** je nejmenší akceptovatelná výše odměny za práci. Do této mzdy (platu) nelze zahrnout příplatky za práci přesčas, za práci o víkendu či svátek, za práci v noci či za práci ve ztíženém pracovním prostředí. Pro rok 2022 činí sazba minimální mzdy **16 200 Kč/měsíc** nebo **96,40 Kč/hod.**, tyto částky vycházejí z nařízení vlády.

1.4.2 Samostatná činnost

Prameny pro definování samostatné činnosti jsou zejména zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, zákon č. 90/2012 Sb., o obchodních společnostech a družstvech, zákon č. 304/2013 Sb., o veřejných rejstřících právnických a fyzických osob a zákon č. 455/1991 Sb., o živnostenském podnikání.

Dle § 420 zákona č. 89/2012 Sb., občanského zákoníku je **podnikatelem** ten, „*kdo samostatně vykonává na vlastní účet a odpovědnost výdělečnou činnost živnostenským nebo obdobným způsobem se záměrem činit tak soustavně za účelem dosažení zisku*“. V § 421 je dále definováno, že podnikatel musí být zapsán v obchodním rejstříku a dále, že to je osoba, která podniká na základě živnostenského nebo jiného oprávnění dle jiného zákona (Zákon č. 89/2012 Sb.).

Dle § 2 zákona č. 455/1991 Sb., o živnostenském podnikání se **živností** rozumí „*soustavná činnost provozovaná samostatně, vlastním jménem, na vlastní odpovědnost, za účelem dosažení zisku a podmínek stanovených zákonem*“ (Zákona č. 455/1991 Sb.).

Ministerstvo průmyslu a obchodu (2017) dále objasňuje a spravuje **živnostenský rejstřík**. V tomto rejstříku lze nalézt údaje o fyzických a právnických osobách, které jsou nebo byly vlastníky živnostenského oprávnění. Údaje vedené v rejstříku jsou veřejné, kromě rodných čísel a sankčních opatření, které byly živnostníkům uděleny.

Důležitým pojmem pro sociální pojištění je **osoba samostatně výdělečně činná** (dále jen „OSVČ“). Tyto osoby jsou vymezeny zákonem č. 155/1995 Sb. o důchodovém pojištění. Jedná se o osoby, které ukončily povinnou školní docházku a dovršily alespoň 15 let věku. Zároveň jim plynou příjmy ze samostatné výdělečné činnosti uvedené v § 7 odst. 1 a 2 ZDP nebo spolupracují při výkonu samostatné výdělečné činnosti (ČSSZ, b.r.). Nejvýznamnější skupinou OSVČ jsou lidé podnikající díky živnostenskému oprávnění.

1.4.3 Zastřený výkon závislé práce

Ministerstvo práce a sociálních věcí (b.r.) uvádí, že na pomezí závislé a samostatné činnosti leží tzv. „švarcsystém“ nebo někdy také nazývaný jako „Švarcův systém“ pojmenovaný po jeho zakladateli Miroslavu Švarcovi. Jedná se o nelegální zaměstnávání formou zastření faktického pracovněprávního vztahu jinou formou z pohledu pracovního práva.

Podnikatel Miroslav Švarc nemohl jako člověk vlastníci živnostenského oprávnění zaměstnávat další lidi jako své zaměstnance, jelikož to bylo považováno za „*vykořisťování člověka člověkem*“. Z tohoto důvodu začal zaměstnávat další osoby, které vlastnily živnostenské oprávnění, aby pracovaly pro něj. Tento systém podnikání, kdy podnikatel zaměstnává jiného podnikatele, mohl být provozován zcela legálně až do roku 1992, kdy vstoupila v účinnost novela zákona č. 578/1991 Sb., o zaměstnanosti, od této doby se „švarcsystém“ považuje za nelegální podnikání (Radvan, Mrkývka a kol., 2016, str. 103–104).

V současném právním systému je považován za nelegální práci dle zákona č. 435/2004 Sb., o zaměstnanosti (dále jen „zákon o zaměstnanosti“) § 5 písm. e) bodu 1 jelikož se jedná o „*závislou práci vykonávanou fyzickou osobou mimo pracovněprávní vztah*“ (Zákon č. 435/2004 Sb.).

Jako za každou nelegální činnost i za „švarcsystém“ hrozí sankce. Sankce spočívá ve formě pokut, a to jak pro odběratelskou společnost, tak pro osobu, která práci pro odběratelskou společnost vykonává.

Dle zákona o zaměstnanosti § 139 odst. 3 písm. c) hrozí fyzické osobě pokuta až do výše 100 000 Kč a dle § 140 odst. 4 písm. f) hrozí právnické osobě (odběratelské společnosti) pokuta v nejmenší výši 50 000 Kč až do částky 10 000 000 Kč (Zákon č. 435/2004 Sb.). Pokutu v nejvyšší hranici by měl správní orgán udělit pouze v těch nejzávažnějších případech, jelikož by tato pokuta neměla být pro osobu likvidační.

2 ZDAŇOVÁNÍ PŘÍJMŮ ZE ZÁVISLÉ A SAMOSTATNÉ ČINNOSTI

Kapitola detailně charakterizuje konstrukční prvky daně z příjmů fyzických osob a konstrukční prvky sociálního pojistného. Ve druhé části této kapitoly jsou vyobrazeny největší rozdíly v konstrukčních prvcích mezi příjmem ze závislé činnosti a ze samostatné činnosti. Konkrétně rozdíly v předmětu daně a v hodnotách minimálního a maximálního vyměřovacího základu sociálního pojistného.

2.1 Konstrukční prvky daně z příjmu fyzických osob

Vančurová a Zídková (2022, str. 5) uvádějí, že konstrukčních prvků, které napomáhají k určení výše daně, je mnoho, ale pouze pět z nich je považováno za nejdůležitější. Jedná se o daňový subjekt, předmět daně, ze kterého se odvozuje základ daně, období, za které se daň stanoví, a nakonec sazbu daně. Dalšími konstrukčními prvky jsou osvobození od daně, odpočty od základu daně a slevy na dani. Tyto prvky slouží pouze k naplnění dalších funkcí daně a konstrukci konečné daňové povinnosti pouze ztěžují.

2.1.1 Daňový subjekt

Daňové subjekty lze rozdělit do dvou skupin:

- poplatníky, jejichž předmět (většinou příjem či majetek) je dani podroben a zpravidla musí také daň sami odvést a
- plátce, což jsou osoby, které jsou povinny daň odvést za poplatníka (Vančurová a Zídková, 2022, str. 6).

Poplatníky daně z příjmů fyzických osob jsou vždy fyzické osoby, které je dále možno rozdělit na daňové rezidenty ČR a daňové nerezidenty ČR. Rezydentem je osoba, která má bydliště na území ČR či zde pobývá déle než 183 dní v roce. Pro rezidenty platí neomezená daňová povinnost, tzn. že se vztahuje na příjmy plynoucí ze zdrojů z ČR i ze zahraničí. Jak lze odvodit, tak nerezidentem je osoba, která na území ČR nemá bydliště ani se zde obvykle nezdržuje (nepobývá zde déle než 183 dní v roce). Těmto poplatníkům plyne daňová povinnost pouze ze zdrojů z ČR (Vychlopeň, 2022).

Jak je již výše zmíněno, za plátce daně z příjmů fyzických osob se považuje osoba, která je povinna odvést daň či zálohu na daň za poplatníka. Plátcem může být fyzická i právnická osoba. Ve většině případů je za plátce považován zaměstnavatel, když se jedná o příjem ze závislé činnosti, nebo subjekt vyplácející příjem, pokud se jedná o příjem, který podléhá srážkové dani (Vychlopeň, 2022).

2.1.2 Předmět daně

Jak již z názvu daně vyplývá, předmětem daně z příjmů je příjem poplatníka. Příjmy mohou pocházet z různých činností, proto i na to bylo v zákoně pamatováno a jednotlivé příjmy byly rozděleny do pěti kategorií a tvoří tzv. **dílčí základy daně**:

- příjmy ze závislé činnosti,
- příjmy ze samostatné činnosti,
- příjmy z kapitálového majetku,
- příjmy z nájmu a
- ostatní příjmy (Zákon č. 586/1992 Sb.).

Pro účely této práce bude pracováno pouze s příjmy ze závislé činnosti a s příjmy ze samostatné činnosti.

Příjmem se rozumí příjem peněžní, nepeněžní i příjem získaný směnou. Nepeněžní příjem je nutné ocenit dle zákona č. 151/1997 Sb., o oceňování majetku, nebo „*jako pětinasobek hodnoty ročního plnění, pokud příjem spočívá v jiném majetkovém prospěchu, jehož obsahem je opakující se plnění nebo trvající plnění na dobu neurčitou, na dobu života člověka nebo na dobu delší než pět let*“ (Macháček, 2021).

Za příjem lze dle Vančurové a Zídkové (2022, str. 132) považovat vše, co zvyšuje majetek poplatníka. ZDP však definuje v § 3 odst. 4 příjmy, které nelze považovat za předmět daně tzv. příjmy vyňaté.

2.1.3 Základ daně a zdaňovací období

Dle Vančurové a Zídkové (2022, str. 11–12) lze základ daně chápat jako kvantifikovaný předmět daně upravený dle zákonných pravidel. Kvantifikace spočívá v tom, že je vyjádřený v peněžních či fyzikálních jednotkách. Konkrétně daň z příjmů fyzických osob se vyjadřuje v jednotkách peněžních.

Základem daně se dle § 5 odst. 1 ZDP rozumí „*částka, o kterou příjmy plynoucí poplatníkovi ve zdaňovacím období přesahují výdaje prokazatelně vynaložené na jejich dosažení, zajištění a udržení [...]*“ (Zákon č. 586/1992 Sb.).

Při tvorbě základu daně se vychází ze součtu dílčích základů daně (příjmů ze samostatné činnosti, z kapitálového majetku, z nájmu a ostatních příjmů). Součet těchto příjmů nemůže být nižší než dílčí základ daně ze závislé činnosti. Pokud přesto nastane situace, kdy je součet nižší, musí být tato částka vykázána v daňovém přiznání a bude z ní vyměřena tzv. daňová

ztráta, která může posloužit jako odpočet od základu daně v následujících zdaňovacích obdobích (Vančurová a Zídková, 2022, str. 137).

Zdaňovacím obdobím daně z příjmů fyzických osob je dle § 16b ZDP kalendářní rok (Zákon č. 586/1992 Sb.).

2.1.4 Sazba daně

Od 1. 1. 2021 v ČR platí klouzavě progresivní sazby daně, což znamená rozdělení sazby daně do dvou pásem. To znamená, že pro základ daně do 48násobku průměrné mzdy platí **15% sazba** a pro základ daně přesahující hranici 48násobku průměrné mzdy platí **sazba 23 %**. Hranice je pro zjednodušení zákona určena pomocí průměrné mzdy, a ne pevně danou částkou. Průměrná mzda se totiž každoročně mění předem daným výpočtem, a tudíž by se každý rok musela měnit i částka v ZDP. Pro rok 2022 činí průměrná mzda 38 911 Kč a 48násobek představuje částku 1 867 728 Kč (Rindová a Rohlíková, 2022, str. 14).

Základ daně se před výpočtem daně zaokrouhluje na celá sta dolů, aby výsledná daň vycházela v celých korunách. Pokud je ale nutné využít obě pásma, nelze se vyhnout výsledku daně, který vychází v haléřích. Proto je nutné výslednou částku daně zaokrouhlit na celé koruny nahoru (Vančurová a Zídková, 2022, str. 159).

2.1.5 Osvobození od daně

Příjmy osvobozené od daně jsou součástí předmětu daně, ale za určitých podmínek se z nich nevybírá daň, tudíž jsou od daně osvobozeny (Tepperová, 2019, str. 46). Takovéto příjmy jsou definovány v § 4 ZDP a dle Vančurové a Zídkové (2022, str. 132) se jedná o více než 60 druhů příjmů, ke kterým se váže nespočet výjimek.

Za osvobozený příjem lze například považovat příjmy z prodeje movitého či nemovitého majetku. Často však tento majetek musí vyhovovat nějakému časovému testu, což je období mezi získáním a prodejem tohoto majetku, anebo nesměl být vložen do obchodního majetku, aby se mohlo jednat o osvobozený příjem. Dále sem lze zahrnout sociální příjmy, jako jsou dávky sociální podpory, studijní stipendia či příspěvky od nadací. Pokud někdo nabyde majetku děděním, odkazem, či příležitostným darem od jedné osoby do 15 000 Kč za zdaňovací období, jedná se o tzv. bezúplatné plnění, ze kterého se také nemusí odvádět daň. Za osvobozený příjem se také považuje starobní či invalidní důchod do výše 36násobku minimální mzdy, pro rok 2022 to činí 583 000 Kč za zdaňovací období (Vančurová a Zídková, 2022, str. 133–134).

2.1.6 Odpočty od základu daně

Macháček (2021) tvrdí, že odpočty od základu daně jsou jednou z možností, jak snížit daňovou povinnost poplatníka. Někdy se odpočty od základu daně také označují jako nezdanitelné části základu daně. Jejich výčet je upraven v § 15 a v § 34 ZDP.

Odpočty lze uznat pouze v případě, kdy je uhradil sám poplatník, a to pouze do určitého limitu. Tudíž když si poplatník dobrovolně spoří na penzi pomocí penzijního připojištění, může si od základu daně odečíst pouze tu část, kterou on sám do penzijního připojištění vložil, ale už ne tu, kterou mu přispěl stát. Na penzi lze spořit ještě pomocí penzijního spoření a pojistného na doplňkové penzijní spoření. V součtu si za tyto tři platby může poplatník od základu daně odečíst 24 000 Kč. Dále lze za odpočet považovat, úroky z úvěrů na bytové potřeby, úhrady za zkoušky ověřující výsledky dalšího vzdělávání či pojistné na soukromé životní pojištění (Vančurová a Zídková, 2022, str. 153, 156–157).

Podle Hnátky (2022, str. 23-24) lze za nezdanitelnou částku daně také považovat bezúplatné plnění na veřejně prospěšné účely (dary). Tyto dary mohou být peněžní, ale i věci movité nebo poskytnutí služby. Dary musí být poskytnuty především neziskovým organizacím „na financování vědy, vzdělávání, výzkumných a vývojových účelů, kultury, školství, policie, požární ochrany.“ Dále musí být poskytnuty „na podporu a ochranu mládeže, na účely sociální, zdravotnické, ekologické, humanitární, tělovýchovné a sportovní, politickým stranám a hnutím na jejich činnost atd.“. Minimální hodnota daru musí činit alespoň 1 000 Kč anebo musí přesáhnout 2 % ze základu daně. Maximálně lze odečíst 15 % ze základu daně při poskytnutí darů.

Vančurová a Zídková (2022, str. 157) dále zmiňují, že pokud základ daně není tak velký, aby poplatník mohl uplatnit všechny jemu vzniklé odpočty za zdaňovací období, za které mu na ně vznikl nárok, znamená to, že odpočty propadnou a nelze je převést do dalšího zdaňovacího období. Výjimkou je daňová ztráta, kterou může poplatník využít v libovolné výši v následujících pěti zdaňovacích obdobích, jak bylo zmíněno dříve.

2.1.7 Slevy na dani a daňová zvýhodnění

Slevy na dani se na rozdíl od odpočtů odečítají od již vypočtené částky daně, resp. zálohy na daň. Poplatník s příjmem ze závislé činnosti může většinu slev uplatnit na měsíční bázi, pokud podepíše „Prohlášení poplatníka daně z příjmů fyzických osob ze závislé činnosti“, zatímco poplatník s příjmy ze samostatné činnosti může slevy uplatnit až v daňovém přiznání (Hnátek, 2022, str. 14).

ZDP v § 35ba nabízí poplatníkům několik slev na dani:

- **základní slevu na poplatníka** ve výši 30 840 Kč ročně, resp. 2 570 Kč měsíčně,
- **slevu na manžela/ku** ve výši 24 840 Kč ročně, nebo dvojnásobek, pokud mu/jí náleží nárok na průkaz ZTP/P,
- **základní slevu na invaliditu** (1. nebo 2. stupně) ve výši 2 520 Kč ročně, resp. 210 Kč měsíčně,
- **rozšířenou slevu na invaliditu** (3. stupně) ve výši 5 040 Kč ročně, resp. 420 Kč měsíčně,
- **slevu na držitele průkazu ZTP/P** ve výši 16 140 Kč ročně, resp. 1 345 Kč měsíčně,
- **slevu na studenta** ve výši 4 020 Kč ročně, resp. 335 Kč měsíčně a
- **slevu za umístění dítěte** v maximální výši minimální mzdy daného roku, pro rok 2022 tedy ve výši 16 200 Kč ročně (Zákon č. 586/1992 Sb.).

Daňové zvýhodnění na rozdíl od slevy na dani může způsobit zápornou daňovou povinnost neboli daňový bonus. Jedná se o situaci, kdy poplatník neplatí žádnou daň, ale finanční správa, nebo zaměstnavatel poplatníkovi ještě nějakou částku vyplatí nazpět. Tento bonus je vyplacen, pokud jeho výše činní minimálně 100 Kč, ale maximální výše bonusu limitována není. Podmínkou pro získání daňového bonusu je, že poplatníkovi musí plynout příjem alespoň ve výši šestinásobku minimální mzdy za zdaňovací období a do tohoto příjmu se nezapočítávají příjmy osvobozené od daně, nebo příjmy, ze kterých je vybírána daň srážkou podle zvláštní sazby daně (Hnátek, 2022, str. 18–20).

Poplatník může využít daňové zvýhodnění, pokud s ním ve společné domácnosti žijí vyživované děti. Vyživovaným dítětem se rozumí nezletilé dítě a zletilé dítě až do dovršení věku 26 let, které se soustavně připravuje na budoucí povolání (je studentem střední či vysoké školy). Výši daňového zvýhodnění upravuje § 35c ZDP následovně:

- **na první dítě** ve výši 15 204 Kč ročně, resp. 1 267 Kč měsíčně,
- **na druhé dítě** ve výši 22 320 Kč ročně, resp. 1 860 Kč měsíčně a
- **na třetí a další dítě** ve výši 27 840 Kč ročně, resp. 2 320 Kč měsíčně (Zákon č. 586/1992 Sb.).

2.2 Konstrukční prvky sociálního pojistného

Stejně jako daň z příjmů fyzických osob má i sociální pojistné své konstrukční prvky. Některé prvky jsou totožné s prvky daňovými, ale mají jiný název, jiné mají stejný název, ale rozdílný obsah a některé se vůbec nevyužívají (Vančurová a Zídková, 2022, str. 183).

2.2.1 Subjekt sociálního pojistného

Subjekty sociálního pojistného lze rozdělit na poplatníky a plátce stejně jako daňové subjekty. Jejich definice se ale dále liší.

Poplatníkem veřejného zdravotního pojištění je osoba, která má trvalý pobyt na území ČR nebo je na území ČR zaměstnaná. Stát si je ale vědom, že někteří poplatníci nemohou veřejné zdravotní pojištění hradit, a tudíž přebírá jejich povinnost na sebe, tito poplatníci se označují jako státní pojištěnci a je jich více než polovina. **Poplatníkem sociálního zabezpečení** je osoba, které plyne zdanitelný příjem (Vančurová a Zídková, 2022, str. 184–185).

Plátcí veřejného zdravotního pojištění jsou zaměstnanci a jejich zaměstnavatelé, OSVČ, osoby bez zdanitelných příjmů a stát. **Plátcí sociálního zabezpečení** jsou zaměstnanci, jejich zaměstnavatelé a OSVČ (Vančurová a Zídková, 2022, str. 187).

2.2.2 Zdanitelný příjem

Dle Vančurové a Zídkové (2022, str. 160) se může za zdanitelné příjmy považovat dílčí základy daně definované v § 6 a v § 7 ZDP – příjmy ze závislé činnosti a příjmy ze samostatné činnosti. Zbylé dílčí základy daně – příjmy z kapitálového majetku, příjmy z nájmu a ostatní příjmy – jsou sice zdaňovanými příjmy z pohledu daně z příjmů fyzických osob, ale nejsou zdanitelnými příjmy pro sociální pojistné.

2.2.3 Vyměřovací základ

Vyměřovací základ je ekvivalentem základu daně. Využívá se po výpočet sociálního pojistného i pro stanovení velikosti dávky např. starobního důchodu či nemocenské. Je určeno jeho maximum i minimum, které ohraničují nejmenší tolerovanou míru solidarity a nejvyšší hranici míry solidarity, jejíž překročení se od účastníků sociálního pojistného nepožaduje (Vančurová a Zídková, 2022, str. 183–184).

2.2.4 Rozhodné období

Tepperová (2019, str. 49) uvádí, že rozhodné období je ekvivalentem zdaňovacího období. U zaměstnanců je rozhodným obdobím kalendářní měsíc, jelikož zaměstnavatel odvádí

za zaměstnance zálohy na pojistné na sociální zabezpečení a na zdravotní pojištění, které je konečné a už se nezúčtovává. U OSVČ je rozhodným obdobím kalendářní rok.

2.2.5 Sazba pojistného

U veřejného zdravotního pojištění existuje pouze jediná sazba 13,5 % z vyměřovacího základu. Tato sazba se u osob, kterým plyne příjem ze závislé činnosti dělí mezi zaměstnance (hradí jednu třetinu z 13,5 %, tudíž 4,5 %) a zaměstnavatele (hradí dvě třetiny z 13,5 %, tudíž 9 %). V plné výši tuto sazbu hradí OSVČ a osoby bez zdanitelných příjmů (Ministerstvo zdravotnictví, 2020).

Pojistné na sociální zabezpečení činí u osob, kterým plyne příjem ze závislé činnosti na straně zaměstnavatele 24,8 % z vyměřovacího základu a na straně zaměstnance 6,5 % z vyměřovacího základu. U OSVČ sazba činí 29,2 % a osoby bez zdanitelných příjmů nejsou pro pojistné na sociální zabezpečení definovány (Ministerstvo práce a sociálních věcí, 2023).

Pro větší přehlednost jsou sazby sociálního pojistného vyobrazeny v tabulce č. 1.

Tabulka 1: Sazby sociálního pojistného

	Zaměstnanec	Zaměstnavatel	OSVČ	Osoba bez zdanitelných příjmů
Veřejné zdravotní pojištění	1/3 z 13,5 %	2/3 z 13,5 %	13,5 %	13,5 %
Nemocenské pojištění	–	2,1 %	X	–
Důchodové pojištění	6,5 %	21,5 %	28,0 %	–
Státní politika zaměstnanosti	–	1,2 %	1,2 %	–

Zdroj: vlastní zpracování dle (MZ, 2020; MPSV, 2023)

Jak je z tabulky č. 1 patrné je vynechaná částka u nemocenského pojištění u OSVČ. Je to z toho důvodu, že účast na nemocenském pojištění je pro OSVČ dobrovolná a vznikne na základě podané přihlášky a zaplacením pojistného. Výše pojistného pak pro přihlášené OSVČ činí 2,1 % ze stanoveného měsíčního základu (Pilátová a kol., 2022, str. 242).

2.3 Závislá činnost

Příjem ze závislé činnosti lze považovat za nejběžnější druh příjmu fyzických osob. Týká se největšího počtu poplatníků, jelikož se v rámci něho zdaňují mzdy, platy a odměny z dohod. Z toho vyplývá, že dílčí základ daně z příjmů ze závislé činnosti má největší podíl na výnosu daně z příjmů fyzických osob, a proto ho lze považovat za nejvýznamnější.

2.3.1 Vymezení předmětu daně

Předmět daně ze závislé činnosti neboli příjem ze závislé činnosti je vymezen v § 6 ZDP. Jedná se o příjem ze současného i dřívějšího pracovněprávního, služebního či členského poměru. Dále sem spadají příjmy za práci členů družstev, společníků s.r.o., komanditistů komanditních společností a odměny za práci členů orgánů právnických osob a likvidátorů (Zákon č. 586/1992 Sb.). Vybíhal a kol. (2022, str. 289) dále definuje příjmy z funkčních požitků, které jsou také předmětem daně. Funkčním požitkem se rozumí odměna za výkon funkce v orgánech územní samosprávy, státních orgánech, spolcích, zájmových sdruženích, komorách a dále plat představitelů státní moci a soudců. Naopak za funkční požitek se nepovažuje plat prezidenta republiky či příjem znalců a tlumočnicků. Dle Vančurové a Zídkové (2022, str. 139) může být příjmem ze závislé činnosti i nepeněžní příjem ve formě bezplatného poskytnutí bytové jednotky či motorového vozila pro soukromé účely.

Vyňatým příjmem z předmětu daně ze závislé činnosti se rozumí náhrada cestovních výdajů společně s hodnotou stravného na pracovní cestě, hodnota pracovních oděvů, obuvi a osobních ochranných prostředků či náhrady za opotřebení vlastního náčiní pro výkon práce (Vybíhal a kol., 2022, str. 291).

Příjem vynaložený zaměstnavatelem na rekvalifikaci či odborný rozvoj jeho zaměstnanců se dle Vančurové a Zídkové (2022, str. 139) považuje za příjem osvobozený. Dále za osvobozený příjem lze považovat příspěvek na penzijní připojištění, resp. doplňkové penzijní spoření či soukromé životní pojištění do maximální hodnoty 50 000 Kč za zdaňovací období. Osvobozené jsou i nealkoholické nápoje na pracovišti a závodní stravování poskytované zaměstnavatelem.

2.3.2 Vyměřovací základ

Vyměřovací základ u veřejného zdravotního pojištění a sociálního zabezpečení je úhrn příjmů ze závislé činnosti, který podléhá zdanění, není od daně osvobozen a je snížen o náhrady škody, odstupné, odchodné, odbytné, věnostní přídavek horníků, jednorázovou sociální výpomoc a o plnění, které „bylo poskytnuto poživateli starobního důchodu nebo invalidního důchodu pro invaliditu třetího stupně po uplynutí jednoho roku ode dne skončení zaměstnání“ (Vybíhal a kol., 2022, str. 155, 178–179).

Minimální vyměřovací základ u veřejného zdravotního pojištění představuje částku minimální mzdy platné k prvnímu kalendářnímu dni, tudíž v roce 2022 představuje minimální vyměřovací základ částku **16 200 Kč/měsíc** (Vančurová a Zídková, 2022, str. 192).

Maximální vyměřovací základ u veřejného zdravotního pojištění pro zaměstnance byl od 1. 1. 2015 zrušen (Vybíhal a kol., 2022, str. 160).

Minimální vyměřovací základ u sociálního zabezpečení pro zaměstnance není stanoven (Vančurová a Zídková, 2022, str. 192).

Maximální vyměřovací základ u sociálního zabezpečení vychází dle Vančurové a Zídkové, 2022, str. 196–197) z průměrné mzdy. K výpočtu průměrné mzdy pro výpočet maximálního vyměřovacího základu se využívá tzv. všeobecný vyměřovací základ, který vychází z dva roky starých údajů, a koeficientu růstu. Pro rok 2022 byla průměrná mzda určena ve výši 38 911 Kč a maximální vyměřovací základ ve výši 48násobku průměrné mzdy, tudíž ve výši **1 867 728 Kč/rok**.

2.4 Samostatná činnost

Příjem ze samostatné činnosti je druhým nejvýznamnějším tokem financí do daně z příjmů fyzických osob.

2.4.1 Vymezení předmětu

Předmět daně ze samostatné činnosti neboli příjem ze samostatné činnosti či podnikání je vymezen v § 7 ZDP. Jedná se o příjem ze zemědělské výroby, lesního a vodního hospodářství, příjem OSVČ, příjmy z podnikání dle zvláštního zákona (např. příjem lékaře, advokáta, daňového poradce či auditora) a příjem z podílu společníka v.o.s. nebo komplementáře komanditní společnosti (Zákon č. 586/1992 Sb.). Dle Vančurové a Zídkové (2022, str. 140) lze za takový příjem také považovat příjem z užití nebo poskytnutí autorských práv a z průmyslového vlastnictví, příjem z nájmu majetku vloženého do obchodního majetku a příjem z výkonu nezávislého povolání (např. příjem sportovců, herců, spisovatelů či hudebníků).

2.4.2 Daňové výdaje

U příjmů ze samostatné činnosti dle Vančurové (2021, str. 169) má být zdaňován disponibilní příjem a ne příjem hrubý. Z tohoto důvodu si poplatník daně z příjmů ze samostatné činnosti může od příjmů odečíst výdaje na jejich dosažení, zajištění a udržení. Daňovou uznatelností vynaložených výdajů se zabývají § 24 a § 25 ZDP.

Poplatníkovi je také udělena možnost volby způsobu výpočtu disponibilního příjmu. Rozhodovat se může mezi uplatňováním výdajů v prokázané výši, nebo pomocí procenta z příjmů.

V případě uplatňování výdajů v prokázané výši je povinen vést účetnictví, nebo daňovou evidenci. **Účetnictví** je založeno na akruálním principu, což znamená, že subjekt musí hospodářské operace vykazovat v období, kterého se časově a věcně týkají. Tento způsob bývá pro podnikající fyzické osoby náročný, proto mají i možnost vést daňovou evidenci. **Daňová evidence** je založena na úhradovém principu tzn., že subjekt je povinen evidovat pouze obdržené příjmy a k nim vynaložené výdaje (Vančurová, 2021, str. 170).

K uplatňování výdajů **procentem z příjmů** se v ČR dle Vančurové (2021, str. 179) přiklání více než polovina poplatníků s příjmy ze samostatné činnosti, protože to je spojeno s menší administrativní zátěží. Z tohoto důvodu se práce dále zaměřuje pouze na tuto skupinu poplatníků. V literatuře se lze setkat také s pojmem paušální výdaj, který je synonymem k procentu z příjmů. Procentní výši, kterou poplatník může uplatnit, definuje ZDP v § 7 odst. 7 následovně:

- 80 % z příjmů ze zemědělské výroby, lesního a vodního hospodářství a z příjmů z řemeslného živnostenského podnikání, nejvýše však ve výši 1 600 000 Kč,
- 60 % z příjmů ze živnostenského podnikání, nejvýše však ve výši 1 200 000 Kč,
- 40 % z jiných příjmů ze samostatné činnosti, nejvýše však ve výši 800 000 Kč a
- 30 % z příjmů z nájmu majetku zařazeného v obchodním majetku, nejvýše však ve výši 600 000 Kč (Zákon č. 586/1992 Sb.).

2.4.3 Vyměřovací základ

Pro zjednodušení a další účely této práce se tato část bude zabývat pouze OSVČ, které vykonávají jen hlavní samostatnou výdělečnou činnost.

Vyměřovacím základem u veřejného zdravotního pojištění a u sociálního zabezpečení je dle Hnátky (2022, str. 162) částka v minimální výši 50 % dílčího daňového základu z příjmů ze samostatné činnosti a zároveň se tento základ nesnižuje o daňovou ztrátu. OSVČ si může určit i vyšší vyměřovací základ, což pro ni bude mít pozitivní vliv na výši starobního důchodu.

Minimální vyměřovací základ u veřejného zdravotního pojištění vychází z průměrné mzdy, která byla definována v části 2.3.2 a která pro rok 2022 činí 38 911 Kč. Částka minimálního vyměřovacího základu je polovinou průměrné měsíční mzdy, tudíž v hodnotě **19 455,50 Kč/měsíc** (Červinka, 2022, str. 107).

Maximální vyměřovací základ u veřejného zdravotního pojištění pro OSVČ byl od 1. 1. 2015 zrušen (Vybíhal a kol., 2022, str. 162).

Minimální vyměřovací základ u důchodového pojištění a státní politiky zaměstnanosti vychází také z průměrné mzdy. Jeho částka je ve výši 25 % průměrné mzdy, tzn. v hodnotě **9 728 Kč/měsíc** (Vybíhal a kol., 2022, str. 181 a 182).

Minimální vyměřovací základ u nemocenského pojištění určuje ČSSZ. Pro rok 2022 je určen měsíční základ ve výši 7 000 Kč, z kterého se vypočítá pojistné v hodnotě 2,1 %. Minimální pojistné na nemocenské pojištění u OSVČ v roce 2022 činí **147 Kč/měsíc** (Vybíhal a kol., 2022, str. 183).

Maximální vyměřovací základ u sociálního zabezpečení vychází dle Vančurové a Zídkové, 2022, str. 209) z průměrné mzdy. Pro rok 2022 byla průměrná mzda určena ve výši 38 911 Kč a maximální vyměřovací základ ve výši 48násobku průměrné mzdy, tudíž ve výši **1 867 728 Kč/rok**.

2.4.4 Paušální daň

Od 1. 1. 2021 vznikl zcela nový institut při placení daní tzv. paušální daň. Do tohoto režimu se mohou přihlásit OSVČ, jejichž příjem není vyšší než 1 000 000 Kč, tudíž nejsou plátcí daně z přidané hodnoty a nemají k této dani ani registrační povinnost. Dále musí splňovat podmínku, že nevykonávají funkci společníka v.o.s. nebo komplementáře komanditní společnosti, nejsou zaměstnanci, tudíž jim neplynou příjmy ze závislé činnosti, s výjimkou příjmů, z kterých je vybírána srážková daň a nakonec nejsou dlužníky a není proti nim vedeno insolvenční řízení (Hnátek, 2022, str. 74–75).

Dle Weisse (2022) se přihlášky podávají do desátého dne rozhodného zdaňovacího období, tudíž pro rok 2022 do 10. ledna 2022. Přihlášku lze podat pomocí datové schránky, poštou, nebo osobně na podatelně finančního úřadu. Její podání se musí provést pouze jednou, jelikož účast na paušální dani je automaticky prodloužena.

Výše paušální zálohy je určena v měsíční výši, pro rok 2022 tato výše činí **5 994 Kč**. Do této částky je zahrnuto minimální zdravotní pojištění ve výši 2 627 Kč, minimální sociální pojištění navýšené o 15 % ve výši 3 267 Kč a daň z příjmů ve výši 100 Kč. Zálohy jsou splatné do 20. dne daného měsíce. Poplatník může využít i možnosti zaplatit několik záloh dopředu či dokonce jednorázově zaplatit částku 71 928 Kč za celý rok (Weiss, 2022). Z tohoto důvodu OSVČ bude osvobozena od komunikace se třemi různými úřady a také jí i odpadá povinnost podávat daňové přiznání a přehledy pojistného. Červinka (2022, str. 13) poukazuje na nevýhodu, že při využití paušální daně nelze uplatnit např. slevy a daňová zvýhodnění.

3 KOMPARACE DAŇOVÉHO ZATÍŽENÍ JEDNOTLIVÝCH POPLATNÍKŮ

V předchozích dvou kapitolách jsou vysvětleny teoretické aspekty pro výpočet daně z příjmů fyzických osob ze závislé a samostatné činnosti a pro výpočet sociálního pojistného. Tato kapitola vychází ze zmíněných teoretických východisek a pomocí komparativní metody znázorňuje na konkrétních příkladech daňové zatížení zaměstnanců a OSVČ.

Komparace spočívá v porovnání čtyř poplatníků, kteří vykonávají rozdílnou činnost. Dva z nich pobírají příjem ze závislé činnosti a mají různé možnosti pro uplatnění slev. Zbývající dva pobírají příjem ze samostatné činnosti, kde uplatňují výdaje pomocí procenta z příjmů na úrovni 60 % a mají různé možnosti pro uplatnění slev.

Tato porovnání jsou provedena na čtyřech úrovních příjmů. První úroveň příjmu bude vycházet z minimální mzdy pro rok 2022. Druhá úroveň příjmu je nastavena na hodnotě průměrné mzdy pro rok 2022. Třetí úroveň je mezistupněm mezi průměrným a vysoce nadprůměrným příjmem, proto je zvolena částka dvojnásobku průměrné mzdy. Čtvrtá úroveň příjmu poukazuje na problematiku využití druhého pásma daňové sazby, z toho důvodu je hodnota příjmu určena ve výši pětinásobku průměrné mzdy.

3.1 Poplatníci s minimálním příjmem

Pro účely komparace jsou vybráni čtyři modeloví poplatníci s příjmem na úrovni minimální mzdy. Jejich měsíční příjem představuje částku 16 200 Kč, tj. 194 400 Kč/rok.

3.1.1 Výpočet daně a sociálního pojistného ze závislé činnosti

Poplatník 1 – Pan Svobodný žije sám a ze závislé činnosti mu plyne příjem v hodnotě 16 200 Kč/měsíc. Lze předpokládat, že tato částka se měsíčně nemění, tudíž jeho roční příjem představuje částku **194 400 Kč**. Pan Svobodný je plně zdravý a nemá žádné děti ani manželku, z toho důvodu si může odečíst pouze slevu na poplatníka. Zároveň si nemůže od základu daně odečíst položky definované v § 15 a § 34 ZDP.

Poplatník 2 – Pan Ženatý žije se svou manželkou a 2 dětmi (1 rok a 7 let). Ze závislé činnosti mu plyne příjem v částce 16 200 Kč/měsíc. Lze předpokládat, že tato částka se měsíčně nemění, tudíž jeho roční příjem představuje částku **194 400 Kč**. Pan Ženatý je plně zdravý stejně jako jeho děti a manželka. Jeho manželka je doma a stará se o nejmladší dítě, pobírá pouze rodičovský příspěvek. Pan Ženatý si nemůže od základu daně odečíst položky definované v § 15 a § 34 ZDP.

Pro poplatníky s minimálním příjmem ze závislé činnosti platí, že nemají žádnou daňovou povinnost. Panu Ženatému dokonce vznikl daňový bonus v plné výši **37 524 Kč**, což lze vidět v tabulce č. 2. Daňový bonus vznikl v důsledku uplatnění daňového zvýhodnění na dvě děti a tuto částku mu správce daně vrátí. Pan Ženatý si dále uplatňoval i slevu na manželku, která má příjmy nižší než 68 000 Kč/rok, ve výši 24 840 Kč. Rodičovský příspěvek se totiž pro účely uplatnění slevy nepovažuje za příjem. Konečná daň nebo daňový bonus se počítají z celkového příjmu poplatníků.

Tabulka 2: Výpočet daňové povinnosti ze závislé činnosti při minimálním příjmu

	Pan Svobodný	Pan Ženatý
DZD § 6	194 400 Kč	194 400 Kč
– odpočty od ZD (§ 15 a § 34)	–	–
= zaokrouhlený základ daně	194 400 Kč	194 400 Kč
· sazba daně	15 %	15 %
= daň před slevami	29 160 Kč	29 160 Kč
– slevy na dani	30 840 Kč	55 680 Kč
= daň po slevách	0 Kč	0 Kč
– daňová zvýhodnění	–	37 524 Kč
= daň	0 Kč	–
= daňový bonus	–	37 524 Kč

Zdroj: vlastní zpracování

Je důležité zmínit, že poplatník nemá pouze daňovou povinnost. Je také povinen účastnit se na sociálním pojistném. Pro výpočet odvodů není důležité, zda poplatník využívá slev či daňových zvýhodnění. Pro pana Svobodného i pana Ženatého vyplývá, že na sociální zabezpečení odvedou ročně částku **12 636 Kč**, což je 6,5 % z DZD § 6 a na veřejné zdravotní pojištění odvedou ročně částku **8 748 Kč**, což odpovídá 4,5 % z DZD § 6.

Odvody na sociálním pojistném se týkají kromě zaměstnanců také zaměstnavatelů. Zaměstnavatel musí za zaměstnance odvést na sociální zabezpečení celkem **48 212 Kč/rok**, což je 24,8 % z DZD § 6 a na veřejné zdravotní pojištění odvést celkem **17 496 Kč/rok**, což odpovídá 9 % z DZD § 6.

3.1.2 Výpočet daňové povinnosti ze samostatné činnosti

Poplatník 3 – Paní Svobodná žije sama a ze samostatné činnosti jí plyne příjem v hodnotě 16 200 Kč/měsíc. Lze předpokládat, že tato částka se měsíčně nemění, tudíž její roční příjem představuje částku **194 400 Kč**. Výdaje na jeho dosažení, zajištění a udržení uplatňuje pomocí procenta z příjmů 60 %. Paní Svobodná je plně zdravá a nemá žádné děti ani manžela, z toho důvodu si může odečíst pouze slevu na poplatníka. Zároveň si nemůže od základu daně odečíst položky definované v § 15 a § 34 ZDP.

Poplatník 4 – Paní Vdaná žije se svým manželem a 2 dětmi (1 rok a 7 let). Ze samostatné činnosti jí plyne příjem v částce 16 200 Kč/měsíc. Lze předpokládat, že tato částka se měsíčně nemění, takže její roční příjem představuje částku **194 400 Kč**. Výdaje na jeho dosažení, zajištění a udržení uplatňuje pomocí procenta z příjmů 60 %. Paní Vdaná je plně zdravá stejně jako její děti a manžel. Její manžel je doma a stará se o nejmladší dítě, pobírá pouze rodičovský příspěvek. Paní Vdaná si nemůže od základu daně odečíst položky definované v § 15 a § 34 ZDP.

Tabulka 3: Výpočet daňové povinnosti ze samostatné činnosti při minimálním příjmu

	Paní Svobodná	Paní Vdaná
daňové příjmy	194 400 Kč	194 400 Kč
– daňové výdaje	116 640 Kč	116 640 Kč
= DZD § 7	77 760 Kč	77 760 Kč
– odpočty od ZD (§ 15 a § 34)	–	–
= zaokrouhlený základ daně	77 700 Kč	77 700 Kč
· sazba daně	15 %	15 %
= daň před slevami	11 655 Kč	11 655 Kč
– slevy na dani	30 840 Kč	55 680 Kč
= daň po slevách	0 Kč	0 Kč
– daňová zvýhodnění	–	37 524 Kč
= daň	0 Kč	–
= daňový bonus	–	37 524 Kč

Zdroj: vlastní zpracování

Pro poplatníky s minimálním příjmem ze samostatné činnosti platí, že nemají žádnou daňovou povinnost. Paní Vdané dokonce vznikl v důsledku uplatnění daňového zvýhodnění na dvě děti daňový bonus v plné výši **37 524 Kč**, který ji správce daně vrátí. V tabulce č. 3 je znázorněn postup užití daňových výdajů, které snižují DZD § 7, a výpočet daňové povinnosti. Konečná daňová povinnost se počítá z částky **77 760 Kč**, což je příjem snížený o 60% výdaje.

Poplatník s příjmy ze samostatné činnosti je povinen účastnit se na sociálním pojistném. Pro výpočet odvodů není důležité, zda poplatník využívá slev či daňových zvýhodnění. Polovina DZD § 7, která tvoří vyměřovací základ, je menší než minimální vyměřovací základ pro sociální zabezpečení i minimální vyměřovací základ pro veřejné zdravotní pojištění. Z tohoto důvodu je nutné vypočítat výši odvodů na sociální zabezpečení z částky 116 736 Kč a výši odvodů na zdravotní pojištění z částky 233 466 Kč. Z tabulky č. 4 je patrné, že pojistné na sociální zabezpečení činí **34 087 Kč/rok** a pojistné na zdravotní pojištění činí **31 518 Kč/rok**.

Tabulka 4: Výpočet sociálního pojistného placeném OSVČ při minimálním příjmu

	Paní Svobodná	Paní Vdaná
DZD § 7	77 760,00 Kč	77 760,00 Kč
Sociální zabezpečení		
Vyměřovací základ	116 736,00 Kč	116 736,00 Kč
· sazba pojistného na SZ	29,20 %	29,20 %
= pojistné na SZ	34 087,00 Kč	34 087,00 Kč
Veřejné zdravotní pojištění		
Vyměřovací základ	233 466,00 Kč	233 466,00 Kč
· sazba pojistného na ZP	13,50 %	13,50 %
= pojistné na ZP	31 518,00 Kč	31 518,00 Kč

Zdroj: vlastní zpracování

3.1.3 Porovnání daňového zatížení

Pro poplatníky s minimálním příjmem pana Svobodného a paní Svobodnou, kteří nevyužívají daňová zvýhodnění vyplývá, že jejich daňová povinnost je nulová. Tato skutečnost je způsobena základní slevou na poplatníka, která je vyšší než vypočítaná daň z příjmu. Rozdíl nastává ve chvíli výpočtu sociálního pojistného. Zatímco z příjmu pana Svobodného sociální pojistné odebere 11 % z hrubého příjmu, z příjmu paní Svobodné to je více než 33 %.

Panu Ženatému a paní Vdané, kterým také plyne příjem ve výši minimální mzdy, vzniká dokonce záporné daňové zatížení ve výši 19,3 %. Tato skutečnost vznikla v důsledku uplatnění daňového zvýhodnění na dvě děti v plné výši, které se přeměňuje při nízké výši daně na daňový bonus. Tito poplatníci mohou využít i slevu na manžela/ku ve výši 24 840 Kč/rok. Sleva na manžela/ku pro nízkopříjmové poplatníky nemá význam, jelikož daňová povinnost poplatníků je nulová již po uplatnění základní slevy na poplatníka ve výši 30 840 Kč. Stejně jako u poplatníků s příjmy ze závislé činnosti panu Ženatému sociální pojistné odebere 11 % z hrubého příjmu a paní Vdané odebere více než 33 %, jelikož na sociální pojistné slevy a daňová zvýhodnění nemají vliv.

Z tohoto lze konstatovat, že pro poplatníky, kterým plyne příjem ve výši minimální mzdy, je výhodnější vykonávat závislou činnost namísto samostatné bez ohledu na daňová zvýhodnění. Pro poplatníka pana Svobodného totiž vyplývá celkové daňové zatížení ve výši 11 % a pro pana Ženatého dokonce vyplývá daňové zatížení ve výši -8,30 %. Zatímco pro paní Svobodnou toto zatížení nabývá hodnoty 33,75 % a pro paní Vdanou hodnoty 14,44 %, jak je patrné z tabulky č. 5.

Tabulka 5: Výpočet daňového zatížení a čistého příjmu poplatníků s minimálním příjmem

	bez daňového zvýhodnění		včetně daňového zvýhodnění	
	Pan Svobodný	Paní Svobodná	Pan Ženatý	Paní Vdaná
Hrubý příjem	194 400,00 Kč	194 400,00 Kč	194 400,00 Kč	194 400,00 Kč
+ daňový bonus	–	–	37 524,00 Kč	37 524,00 Kč
– daňová povinnost	0,00 Kč	0,00 Kč	–	–
– sociální zabezpečení	12 636,00 Kč	34 087,00 Kč	12 636,00 Kč	34 087,00 Kč
– veřejné zdravotní pojištění	8 748,00 Kč	31 518,00 Kč	8 748,00 Kč	31 518,00 Kč
= čistý roční příjem	173 016,00 Kč	128 795,00 Kč	210 540,00 Kč	166 319,00 Kč
Daňové zatížení bez SZ a ZP	0,00 %	0,00 %	-19,30 %	-19,30 %
Daňové zatížení včetně SZ a ZP	11,00 %	33,75 %	-8,30 %	14,44 %

Zdroj: vlastní zpracování

Důležité je zohlednit i roční odvody na sociální zabezpečení a veřejné zdravotní pojištění, které je zaměstnavatel povinen uhradit za pana Svobodného a pana Ženatého a které činí celkem 65 708 Kč. Z tohoto důvodu celkové odvody na sociální pojistné za pana Svobodného a pana Ženatého činí 87 092 Kč/rok. Zatímco za paní Svobodnou a paní Vdanou celkové odvody na sociální pojistné činí pouhých 65 605 Kč/rok.

3.2 Poplatníci s průměrným příjmem

Pro účely komparace jsou vybráni čtyři modeloví poplatníci s příjmem na úrovni průměrné mzdy. Jejich příjem představuje částku 38 911 Kč/měsíc, tj. 466 932 Kč/rok.

3.2.1 Výpočet daňové povinnosti ze závislé činnosti

Poplatník 1 – Pan Svobodný žije sám a ze závislé činnosti mu plyne příjem v hodnotě 38 911 Kč/měsíc. Lze předpokládat, že tato částka se měsíčně nemění, tudíž jeho roční příjem představuje částku **466 932 Kč**. Pan Svobodný je plně zdravý a nemá žádné děti ani manželku, z toho důvodu si může odečíst pouze slevu na poplatníka. Zároveň si nemůže od základu daně odečíst položky definované v § 15 a § 34 ZDP.

Poplatník 2 – Pan Ženatý žije se svou manželkou a 2 dětmi (1 rok a 7 let). Ze závislé činnosti mu plyne příjem v částce 38 911 Kč/měsíc. Lze předpokládat, že tato částka se měsíčně nemění, tudíž jeho roční příjem představuje částku **466 932 Kč**. Pan Ženatý je plně zdrav stejně jako jeho děti a manželka. Jeho manželka je doma a stará se o nejmladší dítě, pobírá pouze rodičovský příspěvek. Pan Ženatý si nemůže od základu daně odečíst položky definované v § 15 a § 34 ZDP.

Pro poplatníka s průměrným příjmem ze závislé činnosti pana Svobodného platí, že jeho daňová povinnost od předchozího případu, kdy měl nulovou daňovou povinnost, vzrostla a dosahuje hodnoty **39 195 Kč**. Pan Ženatý, stejně jako v předchozím případě, nemá žádnou daňovou povinnost, jelikož mu vznikl daňový bonus. I v tomto případě stále platí, že daňový bonus je menší než u poplatníků s minimálním příjmem a činí **23 169 Kč**. V tabulce č. 6 je znázorněn postup odčítání slevy na poplatníka, slevy na manžela/ku, daňových zvýhodnění na děti a vzniku daňového bonusu při výpočtu daňové povinnosti pana Ženatého.

Tabulka 6: Výpočet daňové povinnosti ze závislé činnosti při průměrném příjmu

	Pan Svobodný	Pan Ženatý
DZD § 6	466 932 Kč	466 932 Kč
– odpočty od ZD (§ 15 a § 34)	–	–
= zaokrouhlený základ daně	466 900 Kč	466 900 Kč
· sazba daně	15 %	15 %
= daň před slevami	70 035 Kč	70 035 Kč
– slevy na dani	30 840 Kč	55 680 Kč
= daň po slevách	39 195 Kč	14 355 Kč
– daňová zvýhodnění	–	37 524 Kč
= daň	39 195 Kč	–
= daňový bonus	–	23 169 Kč

Zdroj: vlastní zpracování

Stejně jako v předchozím případě i zde mají pan Svobodný i pan Ženatý povinnost účastnit se na sociálním pojistném. Pro oba poplatníky vyplývá, že na sociální zabezpečení odvedou ročně částku **30 351 Kč**, což je 6,5 % z DZD § 6 a na veřejné zdravotní pojištění odvedou ročně částku **21 012 Kč**, což odpovídá 4,5 % z DZD § 6.

Zaměstnavatel se musí spoluúčastnit na sociálním pojistném obou poplatníků. To znamená, že na sociální zabezpečení odvede za jednoho poplatníka **115 800 Kč/rok**, což odpovídá 24,8 % z DZD § 6 a na zdravotní pojištění odvede **42 024 Kč/rok**, což odpovídá 9 % z DZD § 6.

3.2.2 Výpočet daňové povinnosti ze samostatné činnosti

Poplatník 3 – Paní Svobodná žije sama a ze samostatné činnosti jí plyne příjem v hodnotě 38 911 Kč/měsíc. Lze předpokládat, že tato částka se měsíčně nemění, tudíž její roční příjem představuje částku **466 923 Kč**. Výdaje na jeho dosažení, zajištění a udržení uplatňuje pomocí procenta z příjmů 60 %. Paní Svobodná je plně zdravá a nemá žádné děti ani manžela, z toho důvodu si může odečíst pouze slevu na poplatníka. Zároveň si nemůže od základu daně odečíst položky definované v § 15 a § 34 ZDP.

Poplatník 4 – Paní Vdaná žije se svým manželem a 2 dětmi (1 rok a 7 let). Ze samostatné činnosti jí plyne příjem v částce 38 911 Kč/měsíc. Lze předpokládat, že tato částka se měsíčně nemění, takže její roční příjem představuje částku **466 923 Kč**. Výdaje na jeho dosažení, zajištění a udržení uplatňuje pomocí procenta z příjmů 60 %. Paní Vdaná je plně zdravá stejně jako její děti a manžel. Její manžel je doma a stará se o nejmladší dítě, pobírá pouze rodičovský příspěvek. Paní Vdaná si nemůže od základu daně odečíst položky definované v § 15 a § 34 ZDP.

Tabulka 7: Výpočet daňové povinnosti ze samostatné činnosti při průměrném příjmu

	Paní Svobodná	Paní Vdaná
daňové příjmy	466 932 Kč	466 932 Kč
– daňové výdaje	280 159 Kč	280 159 Kč
= DZD § 7	186 773 Kč	186 773 Kč
– odpočty od ZD (§ 15 a § 34)	–	–
= zaokrouhlený základ daně	186 700 Kč	186 700 Kč
· sazba daně	15 %	15 %
= daň před slevami	28 005 Kč	28 005 Kč
– slevy na dani	30 840 Kč	55 680 Kč
= daň po slevách	0 Kč	0 Kč
– daňová zvýhodnění	–	37 524 Kč
= daň	0 Kč	–
= daňový bonus	–	37 524 Kč

Zdroj: vlastní zpracování

Pro poplatníky s průměrným příjmem ze samostatné činnosti platí stejný výsledek jako pro poplatníky s minimálním příjmem, jak je patrné z tabulky č. 7. Paní Svobodná nemá žádnou daňovou povinnost a paní Vdané vznikl daňový bonus v plné výši **37 524 Kč**. Konečná daňová povinnost se počítá z částky 186 773 Kč, což odpovídá příjmu sníženému o 60% výdaje.

U poplatníků s průměrnými příjmy je také nutné odvést platby na sociální pojištění. I v tomto případě je polovina DZD § 7 menší než minimální vyměřovací základ pro sociální zabezpečení i minimální vyměřovací základ pro veřejné zdravotní pojištění. Z tohoto důvodu je nutné využít pro výpočet sociálního zabezpečení částku 116 736 Kč a pro výpočet zdravotního pojištění částku 233 466 Kč. Z tabulky č. 8 je patrné, že pojištění na sociální zabezpečení činí **34 087 Kč/rok** a pojištění na zdravotní pojištění činí **31 518 Kč/rok**, stejně jako u poplatníků s minimálním příjmem.

Tabulka 8: Výpočet sociálního pojištění placeném OSVČ při průměrném příjmu

	Paní Svobodná	Paní Vdaná
DZD § 7	186 773,00 Kč	186 773,00 Kč
Sociální zabezpečení		
Vyměřovací základ	116 736,00 Kč	116 736,00 Kč
· sazba pojištění na SZ	29,20 %	29,20 %
= pojištění na SZ	34 087,00 Kč	34 087,00 Kč
Veřejné zdravotní pojištění		
Vyměřovací základ	233 466,00 Kč	233 466,00 Kč
· sazba pojištění na ZP	13,50 %	13,50 %
= pojištění na ZP	31 518,00 Kč	31 518,00 Kč

Zdroj: vlastní zpracování

3.2.3 Porovnání daňového zatížení

Pro pana Svobodného, kterému plyne průměrný příjem ze závislé činnosti, vyplývá, že jeho daňová povinnost je o 8,93 % vyšší než daňová povinnost paní Svobodné, které plyne stejný příjem ze samostatné činnosti. Tato skutečnost je způsobena nižším základem daně u poplatníků s příjmy ze samostatné činnosti, jelikož je jejich příjem snížen o 60% výdaje. Důležité je zmínit i sociální pojištění. U poplatníků s průměrnými příjmy mají stále poplatníci s příjmy ze samostatné činnosti vyšší odvodovou povinnost. Přesto se nic nemění na faktu, že výsledné daňové zatížení je vyšší u pana Svobodného, jelikož je povinen uhradit daň.

Stejně jako u pana Ženatého a paní Vdané s minimálním příjmem i u pana Ženatého a paní Vdané s průměrným příjmem vzniká záporné daňové zatížení. Rozdíl spočívá ve výši tohoto daňového bonusu, jelikož panu Ženatému, který má příjem ze závislé činnosti, náleží menší bonus než paní Vdané. Tuto skutečnost způsobuje nižší základ daně u paní Vdané, které ve výsledku náleží daňový bonus v plné výši. Ani v tomto případě nelze opomenout sociální pojištění, které u paní Vdané nabývá větších hodnot, ale ve výsledku je její daňové zatížení nepatrně nižší, neboť jí náleží vyšší daňový bonus.

Z tohoto lze konstatovat, že pro poplatníky, kterým plyne příjem ve výši průměrné mzdy, je výhodnější vykonávat samostatnou činnost namísto závislé. Je důležité podotknout, že pro poplatníky, kteří mohou využívat daňových zvýhodnění, rozdíl celkového daňového zatížení příjmu ze závislé činnosti a příjmu ze samostatné činnosti není tak markantní. Celkové daňové zatížení pana Ženatého je totiž o pouhých **0,02 %** vyšší než celkové daňové zatížení paní Vdané. Poplatníci, kteří nemohou využívat daňová zvýhodnění mají rozdíl celkového zatížení větší. Pro poplatníka pana Svobodného vyplývá celkové daňové zatížení ve výši **19,39 %** a pro paní Svobodnou vyplývá celkové daňové zatížení ve výši **14,05 %**, jak je patrné z tabulky č. 9.

Tabulka 9: Výpočet daňového zatížení a čistého příjmu poplatníků s průměrným příjmem

	bez daňového zvýhodnění		včetně daňového zvýhodnění	
	Pan Svobodný	Paní Svobodná	Pan Ženatý	Paní Vdaná
Hrubý příjem	466 932,00 Kč	466 932,00 Kč	466 932,00 Kč	466 932,00 Kč
+ daňový bonus	–	–	23 169,00 Kč	37 524,00 Kč
– daňová povinnost	39 195,00 Kč	0,00 Kč	–	–
– sociální zabezpečení	30 351,00 Kč	34 087,00 Kč	30 351,00 Kč	34 087,00 Kč
– veřejné zdravotní pojištění	21 012,00 Kč	31 518,00 Kč	21 012,00 Kč	31 518,00 Kč
= čistý roční příjem	376 374,00 Kč	401 327,00 Kč	438 738,00 Kč	438 851,00 Kč
Daňové zatížení bez SZ a ZP	8,93 %	0,00 %	–4,96 %	–8,04 %
Daňové zatížení včetně SZ a ZP	19,39 %	14,05 %	6,04 %	6,02 %

Zdroj: vlastní zpracování

Důležité je zohlednit i odvody na sociální pojistné, které je zaměstnavatel povinen ročně uhradit za pana Svobodného a pana Ženatého a které činí 157 824 Kč. Z tohoto důvodu celkové odvody na sociální zabezpečení a veřejné zdravotní pojištění za pana Svobodného a pana Ženatého činí **209 187 Kč/rok**. Zatímco za paní Svobodnou a paní Vdanou celkové odvody na sociální pojistné činí pouhých **65 605 Kč/rok**.

3.3 Poplatníci s nadprůměrným příjmem

Pro účely komparace jsou vybráni čtyři modeloví poplatníci s příjmem na úrovni dvojnásobku průměrné mzdy. Jejich příjem představuje částku 77 822 Kč/měsíc, tj. 933 864 Kč/rok.

3.3.1 Výpočet daňové povinnosti ze závislé činnosti

Poplatník 1 – Pan Svobodný žije sám a ze závislé činnosti mu plyne příjem v hodnotě 77 822 Kč/měsíc. Lze předpokládat, že tato částka se měsíčně nemění, tudíž jeho roční příjem představuje částku **933 864 Kč**. Pan Svobodný je plně zdravý a nemá žádné děti ani manželku, z toho důvodu si může odečíst pouze slevu na poplatníka. Zároveň si nemůže od základu daně odečíst položky definované v § 15 a § 34 ZDP.

Poplatník 2 – Pan Ženatý žije se svou manželkou a 2 dětmi (1 rok a 7 let). Ze závislé činnosti mu plyne příjem v částce 77 822 Kč/měsíc. Lze předpokládat, že tato částka se měsíčně nemění, tudíž jeho roční příjem představuje částku **933 864 Kč**. Pan Ženatý je plně zdravý stejně jako jeho děti a manželka. Jeho manželka je doma a stará se o nejmladší dítě, pobírá pouze rodičovský příspěvek. Pan Ženatý si nemůže od základu daně odečíst položky definované v § 15 a § 34 ZDP.

Pro poplatníky s nadprůměrnými příjmy ze závislé činnosti vyplývá daňová povinnost. Daňová povinnost pana Svobodného je více než dvojnásobně vyšší než daňová povinnost pana Ženatého. Tato skutečnost je způsobena slevou na manželku a daňovými zvýhodněními na dvě děti, které si pan Ženatý uplatňuje. V tabulce č. 10 lze vidět rozdílný výpočet daňové povinnosti poplatníků Svobodného a Ženatého.

Tabulka 10: Výpočet daňové povinnosti ze závislé činnosti při nadprůměrném příjmu

	Pan Svobodný	Pan Ženatý
DZD § 6	933 864 Kč	933 864 Kč
– odpočty od ZD (§ 15 a § 34)	–	–
= zaokrouhlený základ daně	933 800 Kč	933 800 Kč
· sazba daně	15 %	15 %
= daň před slevami	140 070 Kč	140 070 Kč
– slevy na dani	30 840 Kč	55 680 Kč
= daň po slevách	109 230 Kč	84 390 Kč
– daňová zvýhodnění	–	37 524 Kč
= daň	109 230 Kč	46 866 Kč

Zdroj: vlastní zpracování

Ani poplatníkům s nadprůměrným příjmem se nevyhne povinnost účastnit se na sociálním pojistném. Pro oba pány vyplývá, že na sociální zabezpečení odvedou ročně částku **60 702 Kč**, což je 6,5 % z DZD § 6 a na veřejné zdravotní pojištění odvedou ročně částku **42 024 Kč**, což odpovídá 4,5 % z DZD § 6.

I v tomto případě se musí zaměstnavatel spoluúčastnit na sociálním pojistném obou poplatníků. To znamená, že na sociální zabezpečení odvede za jednoho poplatníka **231 599 Kč/rok**, což je 24,8 % z DZD § 6 a na zdravotní pojištění odvede **84 048 Kč/rok**, což odpovídá 9 % z DZD § 6.

3.3.2 Výpočet daňové povinnosti ze samostatné činnosti

Poplatník 3 – Paní Svobodná žije sama a ze samostatné činnosti jí plyne příjem v hodnotě 77 822 Kč/měsíc. Lze předpokládat, že tato částka se měsíčně nemění, tudíž její roční příjem představuje částku **933 864 Kč**. Výdaje na jeho dosažení, zajištění a udržení uplatňuje pomocí procenta z příjmů 60 %. Paní Svobodná je plně zdravá a nemá žádné děti ani manžela, z toho důvodu si může odečíst pouze slevu na poplatníka. Zároveň si nemůže od základu daně odečíst položky definované v § 15 a § 34 ZDP.

Poplatník 4 – Paní Vdaná žije se svým manželem a 2 dětmi (1 rok a 7 let). Ze samostatné činnosti jí plyne příjem v částce 77 822 Kč/měsíc. Lze předpokládat, že tato částka se měsíčně nemění, takže její roční příjem představuje částku **933 864 Kč**. Výdaje na jeho dosažení, zajištění a udržení uplatňuje pomocí procenta z příjmů 60 %. Paní Vdaná je plně zdravá stejně jako její děti a manžel. Její manžel je doma a stará se o nejmladší dítě, pobírá pouze rodičovský příspěvek. Paní Vdaná si nemůže od základu daně odečíst položky definované v § 15 a § 34 ZDP.

Tabulka 11: Výpočet daňové povinnosti ze samostatné činnosti při nadprůměrném příjmu

	Paní Svobodná	Paní Vdaná
daňové příjmy	933 864 Kč	933 864 Kč
– daňové výdaje	560 318 Kč	560 318 Kč
= DZD § 7	373 546 Kč	373 564 Kč
– odpočty od ZD (§ 15 a § 34)	–	–
= zaokrouhlený základ daně	373 500 Kč	373 500 Kč
· sazba daně	15 %	15 %
= daň před slevami	56 025 Kč	56 025 Kč
– slevy na dani	30 840 Kč	55 680 Kč
= daň po slevách	25 185 Kč	345 Kč
– daňová zvýhodnění	–	37 524 Kč
= daň	25 185 Kč	–
= daňový bonus	–	37 179 Kč

Zdroj: vlastní zpracování

Daňová povinnost poplatníka s nadprůměrným příjmem ze samostatné činnosti paní Svobodné od předchozího příkladu vzrostla, jak je patrné z tabulky č. 11, a dosahuje hodnoty **25 185 Kč**. Paní Vdaná stále nemá žádnou daňovou povinnost a vzniká jí daňový bonus. Rozdíl nastává ve výši tohoto bonusu, která je nepatrně menší. Konečná daňová povinnost se počítá z částky 373 546 Kč, což odpovídá příjmu sníženému o 60% výdaje.

U poplatníků s nadprůměrným příjmem nastává rozdíl ve výpočtu sociálního pojistného. Tento výpočet je znázorněn v tabulce č. 12. Zatímco u poplatníků s minimálním a průměrným příjmem je nutné využít minimálního vyměřovacího základu pro výpočet pojistného na sociální zabezpečení, u poplatníků s nadprůměrným příjmem vyměřovací základ činí polovinu z DZD § 7, tj. 186 773 Kč/rok. Z toho je patrné, že paní Svobodná i paní Vdaná odvedou na sociální zabezpečení částku **54 537 Kč/rok**. Vyměřovací základ veřejného zdravotního pojištění zůstává nezměněn a ročně z něj odvedou částku **31 518 Kč**.

Tabulka 12: Výpočet sociálního pojistného placeném OSVČ při nadprůměrném příjmu

	Paní Svobodná	Paní Vdaná
DZD § 7	373 546,00 Kč	373 546,00 Kč
Sociální zabezpečení		
Vyměřovací základ	186 773,00 Kč	186 773,00 Kč
· sazba pojistného na SZ	29,20 %	29,20 %
= pojistné na SZ	54 537,00 Kč	54 537,00 Kč
Veřejné zdravotní pojištění		
Vyměřovací základ	233 466,00 Kč	233 466,00 Kč
· sazba pojistného na ZP	13,50 %	13,50 %
= pojistné na ZP	31 518,00 Kč	31 518,00 Kč

Zdroj: vlastní zpracování

3.3.3 Porovnání daňového zatížení

Panu Svobodnému vyplývá největší daňové zatížení ze všech poplatníků s nadprůměrnými příjmy. Jeho daňové zatížení je o 9 % větší než daňové zatížení paní Svobodné. Stejně jako u poplatníků s průměrnými příjmy je to způsobeno nižším základem daně u poplatníků s příjmy ze samostatné činnosti, z důvodu snížení příjmu o 60% výdaje. Naopak paní Vdané vyplývá nejmenší daňové zatížení ze všech poplatníků s nadprůměrnými příjmy. Její daňové zatížení je také nižší o 9 % než daňové zatížení pana Ženatého. Rozdíl nastává i u výše sociálního pojistného, které je u poplatníků s příjmy ze samostatné činnosti o 16 671 Kč/rok nižší než u poplatníků s příjmy ze závislé činnosti.

Z tabulky č. 13 je patrné, že poplatníci s příjmy ze závislé činnosti jsou více postihnuti celkovým daňovým zatížením. Celkové daňové zatížení pana Svobodného se nachází na úrovni **22,70 %** a celkové daňové zatížení pana Ženatého na úrovni **16,02 %**, zatímco u paní Svobodné toto zatížení činí pouhých **11,91 %** a u paní Vdané dokonce jen **5,23 %**. Z toho lze konstatovat, že pro poplatníky je výhodnější vykonávat samostatnou činnost namísto závislé.

Tabulka 13: Výpočet daňového zatížení a čistého příjmu poplatníků s nadprůměrným příjmem

	bez daňového zvýhodnění		včetně daňového zvýhodnění	
	Pan Svobodný	Paní Svobodná	Pan Ženatý	Paní Vdaná
Hrubý příjem	933 864,00 Kč	933 864,00 Kč	933 864,00 Kč	933 864,00 Kč
+ daňový bonus	–	–	–	37 179,00 Kč
– daňová povinnost	109 230,00 Kč	25 185,00 Kč	46 866,00 Kč	–
– sociální zabezpečení	60 702,00 Kč	54 537,00 Kč	60 702,00 Kč	54 537,00 Kč
– veřejné zdravotní pojištění	42 024,00 Kč	31 518,00 Kč	42 024,00 Kč	31 518,00 Kč
= čistý roční příjem	721 908,00 Kč	822 624,00 Kč	784 272,00 Kč	884 988,00 Kč
Daňové zatížení bez SZ a ZP	11,70 %	2,70 %	5,02 %	–3,98 %
Daňové zatížení včetně SZ a ZP	22,70 %	11,91 %	16,02 %	5,23 %

Zdroj: vlastní zpracování

Důležité je zohlednit i roční odvody na sociální zabezpečení a veřejné zdravotní pojištění, které je zaměstnavatel povinen uhradit za pana Svobodného a pana Ženatého a které činí celkem 315 647 Kč. Z tohoto důvodu celkové odvody na sociální pojistné za pana Svobodného a pana Ženatého činí **418 373 Kč/rok**. Zatímco za paní Svobodnou a paní Vdanou celkové odvody na sociální pojistné činí pouhých **86 055 Kč/rok**.

3.4 Poplatníci s vysoce nadprůměrným příjmem

Pro účely komparace jsou vybráni čtyři modeloví poplatníci s příjmem na úrovni pětinasobku průměrné mzdy, aby bylo možné využít druhého pásma daňové sazby. Jejich příjem představuje částku 194 555 Kč/měsíc, tj. 2 334 660 Kč/rok.

3.4.1 Výpočet daňové povinnosti ze závislé činnosti

Poplatník 1 – Pan Svobodný žije sám a ze závislé činnosti mu plyne příjem v hodnotě 194 555 Kč/měsíc. Lze předpokládat, že tato částka se měsíčně nemění, tudíž jeho roční příjem představuje částku **2 334 660 Kč**. Pan Svobodný je plně zdravý a nemá žádné děti ani manželku, z toho důvodu si může odečíst pouze slevu na poplatníka. Zároveň si nemůže od základu daně odečíst položky definované v § 15 a § 34 ZDP.

Poplatník 2 – Pan Ženatý žije se svou manželkou a 2 dětmi (1 rok a 7 let). Ze závislé činnosti mu plyne příjem v částce 194 555 Kč/měsíc. Lze předpokládat, že tato částka se měsíčně nemění, takže jeho roční příjem představuje částku **2 334 660 Kč**. Pan Ženatý je plně zdrav stejně jako jeho děti a manželka. Jeho manželka je doma a stará se o nejmladší dítě, pobírá pouze rodičovský příspěvek. Pan Ženatý si nemůže od základu daně odečíst položky definované v § 15 a § 34 ZDP.

U poplatníků s vysoce nadprůměrnými příjmy ze závislé činnosti nastává významná změna při výpočtu daňové povinnosti, jelikož je nutné využít druhého pásma daňové sazby ve výši 23 %. Podrobný postup je znázorněn v tabulce č. 14. Z částky 1 867 728 Kč, která představuje 48násobek průměrné mzdy a hranici první daňové sazby, se vypočítá 15% daň. Ze zbylé částky, v tomto případě z 466 872 Kč, se vypočítá daň v hodnotě 23 %. Tyto dvě vypočítané hodnoty se sečtou a vzniká výsledná daň před slevami ve výši **387 540 Kč**. Od této hodnoty se dále odečítají slevy a u pana Ženatého i daňová zvýhodnění.

Tabulka 14: Výpočet daňové povinnosti ze závislé činnosti při vysoce nadprůměrném příjmu

	Pan Svobodný	Pan Ženatý
DZD § 6	2 334 660 Kč	2 334 660 Kč
– odpočty od ZD (§ 15 a § 34)	–	–
= zaokrouhlený základ daně	2 334 600 Kč	2 334 600 Kč
· sazba daně	15 % z částky 1 867 728 Kč	15 % z částky 1 867 728 Kč
· sazba daně	23 % z částky 466 872 Kč	23 % z částky 466 872 Kč
= daň před slevami	387 540 Kč	387 540 Kč
– slevy na dani	30 840 Kč	55 680 Kč
= daň po slevách	356 700 Kč	331 860 Kč
– daňová zvýhodnění	–	37 524 Kč
= daň	356 700 Kč	294 336 Kč

Zdroj: vlastní zpracování

Ani poplatníci s vysoce nadprůměrnými příjmy nejsou ochuzeni o účast na sociálním pojistném. I zde se vyskytuje rozdíl při výpočtu, jelikož pro pojistné na sociální zabezpečení je určen maximální vyměřovací základ ve výši 48násobku průměrné mzdy. Z toho vyplývá, že pánové Svobodný a Ženatý odvedou na sociální zabezpečení ročně částku **121 403 Kč**, což je 6,5 % z 1 867 728 Kč. Pro veřejné zdravotní pojištění není určen maximální vyměřovací základ, proto poplatníci na veřejné zdravotní pojištění odvedou částku **105 060 Kč/rok**, která odpovídá 4,5 % z DZD § 6.

I v tomto případě je zaměstnavatel povinen se spoluúčastnit na sociálním pojistném obou poplatníků, ale i zde je určen maximální vyměřovací základ pro sociální zabezpečení. To znamená, že zaměstnavatel na sociální zabezpečení odvede ročně za jednoho poplatníka **463 197 Kč**, což je 24,8 % z 1 867 728 Kč a na zdravotní pojištění odvede **210 120 Kč/rok**, což odpovídá 9 % z DZD § 6.

3.4.2 Výpočet daňové povinnosti ze samostatné činnosti

Poplatník 3 – Paní Svobodná žije sama a ze samostatné činnosti jí plyne příjem v hodnotě 194 555 Kč/měsíc. Lze předpokládat, že tato částka se měsíčně nemění, tudíž její roční příjem představuje částku **2 334 660 Kč**. Výdaje na jeho dosažení, zajištění a udržení uplatňuje pomocí procenta z příjmů 60 %. Paní Svobodná je plně zdravá a nemá žádné děti ani manžela, z toho důvodu si může odečíst pouze slevu na poplatníka. Zároveň si nemůže od základu daně odečíst položky definované v § 15 a § 34 ZDP.

Poplatník 4 – Paní Vdaná žije se svým manželem a 2 dětmi (1 rok a 7 let). Ze samostatné činnosti jí plyne příjem v částce 194 555 Kč/měsíc. Lze předpokládat, že tato částka se měsíčně nemění, takže její roční příjem představuje částku **2 334 660 Kč**. Výdaje na jeho dosažení, zajištění a udržení uplatňuje pomocí procenta z příjmů 60 %. Paní Vdaná je plně zdravá stejně jako její děti a manžel. Její manžel je doma a stará se o nejmladší dítě, pobírá pouze rodičovský příspěvek. Paní Vdaná si nemůže od základu daně odečíst položky definované v § 15 a § 34 ZDP.

Tabulka 15: Výpočet daňové povinnosti ze samostatné činnosti při vysoce nadprůměrném příjmu

	Paní Svobodná	Paní Vdaná
daňové příjmy	2 334 660,00 Kč	2 334 660,00 Kč
– daňové výdaje	1 200 000 Kč	1 200 000 Kč
= DZD § 7	1 134 660 Kč	1 134 660 Kč
– odpočty od ZD (§ 15 a § 34)	–	–
= zaokrouhlený základ daně	1 134 600 Kč	1 134 600 Kč
· sazba daně	15 %	15 %
= daň před slevami	170 199 Kč	170 199 Kč
– slevy na dani	30 840 Kč	55 680 Kč
= daň po slevách	139 359 Kč	114 519 Kč
– daňová zvýhodnění	–	37 524 Kč
= daň	139 359 Kč	76 995 Kč

Zdroj: vlastní zpracování

I při výpočtu daňové povinnosti poplatníků s vysoce nadprůměrným příjmem ze samostatné činnosti lze spatřit změnu při výpočtu. Změna se týká konkrétně výše výdajů, které si poplatník může odečíst od příjmů. V předchozích případech si poplatník odečítal 60 % z příjmu. Zákon však určuje maximální výši výdajů, které poplatník může odečíst, na hodnotě 1 200 000 Kč/rok. Výše základu daně a následný postup jsou znázorněny v tabulce č. 15.

U poplatníků s vysoce nadprůměrným příjmem nastává rozdíl ve výpočtu veřejného zdravotního pojištění, jelikož je i u zdravotního pojištění překročen minimální vyměřovací základ. Tento výpočet je znázorněn v tabulce č. 16. Výše pojistného na sociální zabezpečení činí **165 661 Kč/rok**, což je 29,2 % z poloviny DZD § 7 a pojistné na veřejné zdravotní pojištění činí **76 590 Kč/rok**, což odpovídá 13,5 z poloviny DZD § 7.

Tabulka 16: Výpočet sociálního pojistného placeném OSVČ při vysoce nadprůměrném příjmu

	Pan Svobodný	Pan Ženatý
DZD § 7	1 134 660 Kč	1 134 660 Kč
Sociální zabezpečení		
Vyměřovací základ	567 330,00 Kč	567 330,00 Kč
· sazba pojistného na SZ	29,20 %	29,20 %
= pojistné na SZ	165 661,00 Kč	165 661,00 Kč
Veřejné zdravotní pojištění		
Vyměřovací základ	567 330,00 Kč	567 330,00 Kč
· sazba pojistného na ZP	13,50 %	13,50 %
= pojistné na ZP	76 590,00 Kč	76 590,00 Kč

Zdroj: vlastní zpracování

3.4.3 Porovnání daňového zatížení

Panu Svobodnému i v tomto případě vyplývá největší daňové zatížení ze všech poplatníků s vysoce nadprůměrnými příjmy. Rozdíl nastává v daňovém zatížení paní Vdané, které poprvé vznikla daňová povinnost namísto daňového bonusu. Nic to nemění na faktu, že její daňová povinnost je ze všech poplatníků s vysoce nadprůměrnými příjmy nejnižší. Důležité je zmínit, že sociální pojistné je znovu vyšší u poplatníků s příjmy ze samostatné činnosti. Nižší sociální pojistné platí pouze poplatníci s příjmy na úrovni dvojnásobku průměrné mzdy. Konkrétně je vyšší o 15 788 Kč/rok. Tato skutečnost je způsobena určením maximálního vyměřovacího základu na sociální zabezpečení při výkonu závislé činnosti.

Přesto, že poplatníci s příjmy ze samostatné činnosti odvádí vyšší částky na sociální pojistné je z tabulky č. 17 zřejmé, že jejich celkové daňové zatížení je nižší. Celkové zatížení paní

Svobodně se nachází na úrovni **16,35 %** a celkové zatížení paní Vdané na úrovni **13,67 %**, zatímco u pana Svobodného toto zatížení dosahuje hodnoty až **24,98 %** a u pana Ženatého hodnoty **22,31 %**. Z toho lze konstatovat, že pro poplatníky s vysoce nadprůměrným příjmem je výhodnější vykonávat samostatnou činnost namísto závislé.

Tabulka 17: Výpočet daňového zatížení a čistého příjmu poplatníků s vysoce nadprůměrným příjmem

	bez daňového zvýhodnění		včetně daňového zvýhodnění	
	Pan Svobodný	Paní Svobodná	Pan Ženatý	Paní Vdaná
Hrubý příjem	2 334 660,00 Kč	2 334 660,00 Kč	2 334 660,00 Kč	2 334 660,00 Kč
– daňová povinnost	356 700,00 Kč	139 359,00 Kč	294 336,00 Kč	76 995,00 Kč
– sociální zabezpečení	121 403,00 Kč	165 661,00 Kč	121 403,00 Kč	165 661,00 Kč
– veřejné zdravotní pojištění	105 060,00 Kč	76 590,00 Kč	105 060,00 Kč	76 590,00 Kč
= čistý roční příjem	1 751 497,00 Kč	1 953 050,00 Kč	1 813 861,00 Kč	2 015 414,00 Kč
Daňové zatížení bez SZ a ZP	15,28 %	5,97 %	12,61 %	3,30 %
Daňové zatížení včetně SZ a ZP	24,98 %	16,35 %	22,31 %	13,67 %

Zdroj: vlastní zpracování

Důležité je zohlednit i odvody na sociální pojistné, které je zaměstnavatel povinen ročně uhradit za pana Svobodného a pana Ženatého a které činí 673 317 Kč. Z tohoto důvodu celkové odvody na sociální zabezpečení a veřejné zdravotní pojištění za pana Svobodného a pana Ženatého činí **899 780 Kč/rok**. Zatímco za paní Svobodnou a paní Vdanou celkové odvody na sociální pojistné činí pouhých **242 251 Kč/rok**.

4 FORMULACE ZÁVĚRŮ A DOPORUČENÍ

Tato kapitola je věnována zhodnocení výsledků komparace daňového zatížení, problematice slevy na manžela/ku a celkové ceně práce poplatníků při zohlednění odvodů zaměstnavatelů.

4.1 Daňové zatížení poplatníků bez uplatnění slev a daňových zvýhodnění

Závěrem lze říci, že pro poplatníky, kterým plyne příjem ze závislé činnosti a kteří mohou uplatňovat pouze slevu na poplatníka, platí, že jejich uhrazená daň z příjmů fyzických osob tvoří menšinu odvodů. Tato situace se mění s rostoucím hrubým příjmem, kdy při výši příjmu na úrovni dvojnásobku průměrné mzdy je daň vyšší o 6 504 Kč než sociální pojistné. Při úrovni pětinásobku průměrné mzdy je daň vyšší až o 130 237 Kč. Tato skutečnost je způsobena progresivní sazbou daně a pevnou částkou slevy na poplatníka, která má největší vliv na čistý příjem poplatníků s nižšími příjmy.

U poplatníků s příjmy ze samostatné činnosti, kteří si mohou uplatňovat pouze slevu na poplatníka, platí, že jejich daňová povinnost je několikanásobně nižší na všech úrovních příjmů, které jsou v práci vyobrazeny. Je to způsobeno tím, že poplatník svůj hrubý příjem může snížit ještě o vynaložené výdaje na dosažení, zajištění a udržení zisku. V této práci jsou využity výdaje uplatněné procentem z příjmu na úrovni 60 %, jelikož tuto procentní výši uplatňuje nejvíce OSVČ. Z toho vyplývá, že jejich daňová povinnost vychází z nižšího základu daně, než je tomu u poplatníků s příjmy ze závislé činnosti, a proto je jejich daňová povinnost nižší. Naopak sociální pojistné se při příjmech na úrovni minimální a průměrné roční mzdy počítá z minimálních vyměřovacích základů, a proto dosahuje roční výše 65 605 Kč, proto je vyšší než u poplatníků s příjmy ze závislé činnosti.

Z obrázku č. 3, který vychází z tabulky č. 18, je patrné, že nejnižšího daňového zatížení, při zohlednění sociálního pojistného, dosahuje poplatník s příjmy ze závislé činnosti s minimálním příjmem. Jeho daňové zatížení dosahuje hodnoty 11 %. Naopak nejvyššího daňového zatížení dosahuje poplatník s příjmy ze samostatné činnosti s minimálním příjmem, jelikož sociální pojistné, které se počítá ze zákonem daného minimálního vyměřovacího základu, tvoří více než třetinu hrubého příjmu.

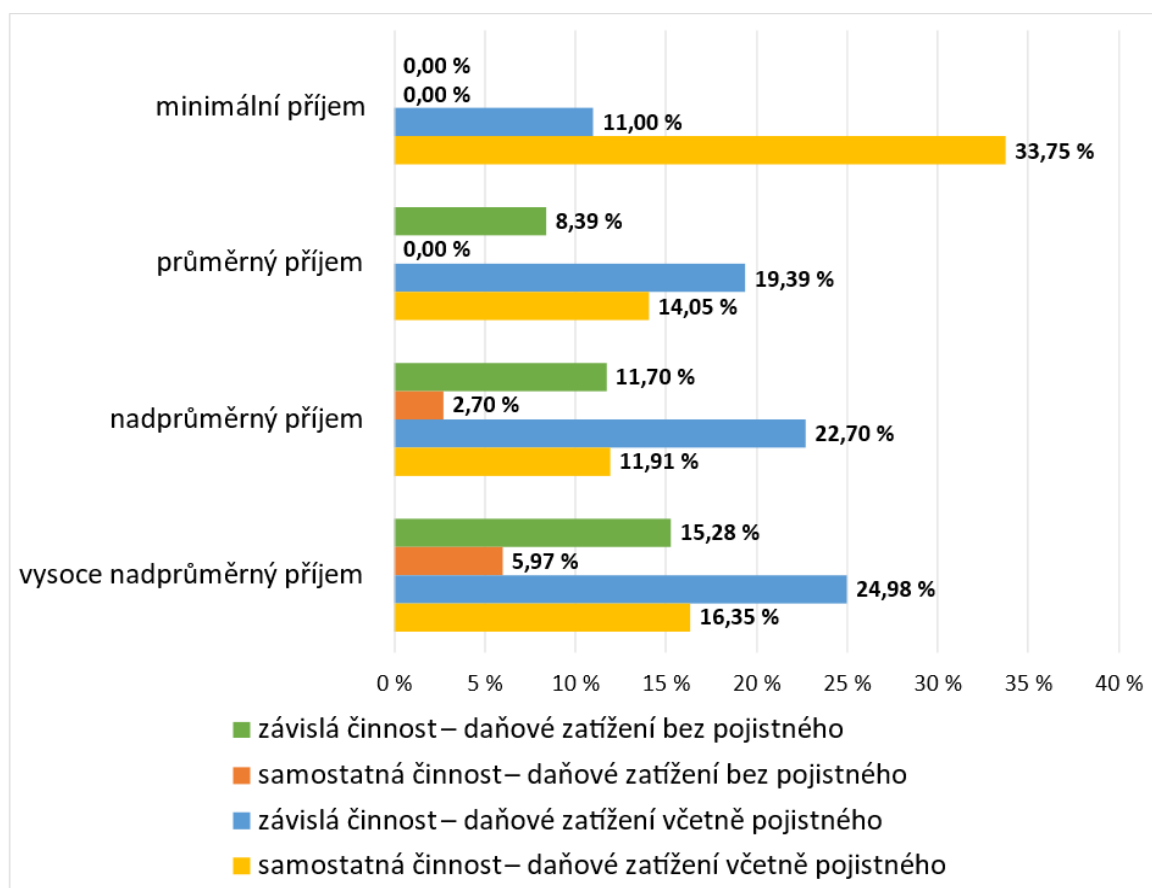
Z obrázku č. 3 je dále zjevné, že daňové zatížení poplatníků s příjmem ze závislé činnosti se s rostoucím příjmem zvyšuje. Naopak u poplatníků s příjmem ze samostatné činnosti se daňové zatížení s rostoucím příjmem snižuje. Zlom nastává až v okamžiku, kdy poplatníkovi plyne vysoce nadprůměrný příjem, kdy se jeho daňové zatížení opět nepatrně zvyšuje.

Z toho vyplývá, že pro poplatníky, kteří si mohou uplatnit pouze základní slevu na poplatníka a neplatí jim minimální příjem je výhodnější vykonávat samostatnou činnost namísto závislé.

Tabulka 18: Daňové zatížení poplatníků bez uplatnění slev a daňových zvýhodnění

	Hrubý příjem	Daňová povinnost	Sociální pojistné	Daňové zatížení bez pojistného	Daňové zatížení včetně pojistného
Závislá činnost	194 400 Kč	0 Kč	21 384 Kč	0,00 %	11,00 %
	466 932 Kč	39 195 Kč	51 363 Kč	8,39 %	19,39 %
	933 864 Kč	109 230 Kč	102 726 Kč	11,70 %	22,70 %
	2 334 660 Kč	356 700 Kč	226 463 Kč	15,28 %	24,98 %
Samostatná činnost	194 400 Kč	0 Kč	65 605 Kč	0,00 %	33,75 %
	466 932 Kč	0 Kč	65 605 Kč	0,00 %	14,05 %
	933 864 Kč	25 185 Kč	86 055 Kč	2,70 %	11,91 %
	2 334 660 Kč	139 359 Kč	242 251 Kč	5,97 %	16,35 %

Zdroj: vlastní zpracování

Obrázek 3: Daňové zatížení poplatníků bez uplatnění slev a daňových zvýhodnění (vlastní zpracování)

4.2 Daňové zatížení poplatníků s uplatněním slev a daňových zvýhodnění

Pro poplatníky, kterým plyne příjem ze závislé činnosti a kteří uplatňují základní slevu na poplatníka, slevu na manžela/ku a daňová zvýhodnění na dvě děti platí, že jejich daňová povinnost je při minimálním a průměrném příjmu záporná. Vznik daňového bonusu je způsoben uplatněním daňového zvýhodnění na dvě děti. S rostoucím hrubým příjmem se tato situace mění, jelikož při příjmu na úrovni dvojnásobku průměrné mzdy daňová povinnost dosahuje částky 46 866 Kč/rok a při příjmu na úrovni pětinásobku průměrné mzdy je daňová povinnost dokonce vyšší o 67 873 Kč/rok než povinné odvody na sociální pojištění.

Poplatníkům s příjmy ze samostatné činnosti, kteří uplatňují základní slevu na poplatníka, slevu na manžela/ku a daňová zvýhodnění na dvě děti, vzniká daňový bonus dokonce i při nadprůměrném příjmu ve výši dvojnásobku průměrné mzdy. Naopak u vysoce nadprůměrného příjmu na úrovni pětinásobku průměrné mzdy je daňová povinnost na úrovni 76 995 Kč/rok. Takto nízká daňová povinnost, v porovnání daňové povinnosti poplatníků s příjmy ze závislé činnosti, je způsobena uplatněním paušálních výdajů na dosažení, zajištění a udržení zisku.

Z obrázku č. 4, který vychází z tabulky č. 19, je patrné, že nejnižšího daňového zatížení při zohlednění sociálního pojištění, dosahuje poplatník s příjmy ze závislé činnosti s minimálním příjmem. Jeho daňové zatížení dosahuje záporných hodnot. Naopak nejvyššího daňového zatížení dosahuje poplatník s příjmy ze závislé činnosti s vysoce nadprůměrným příjmem.

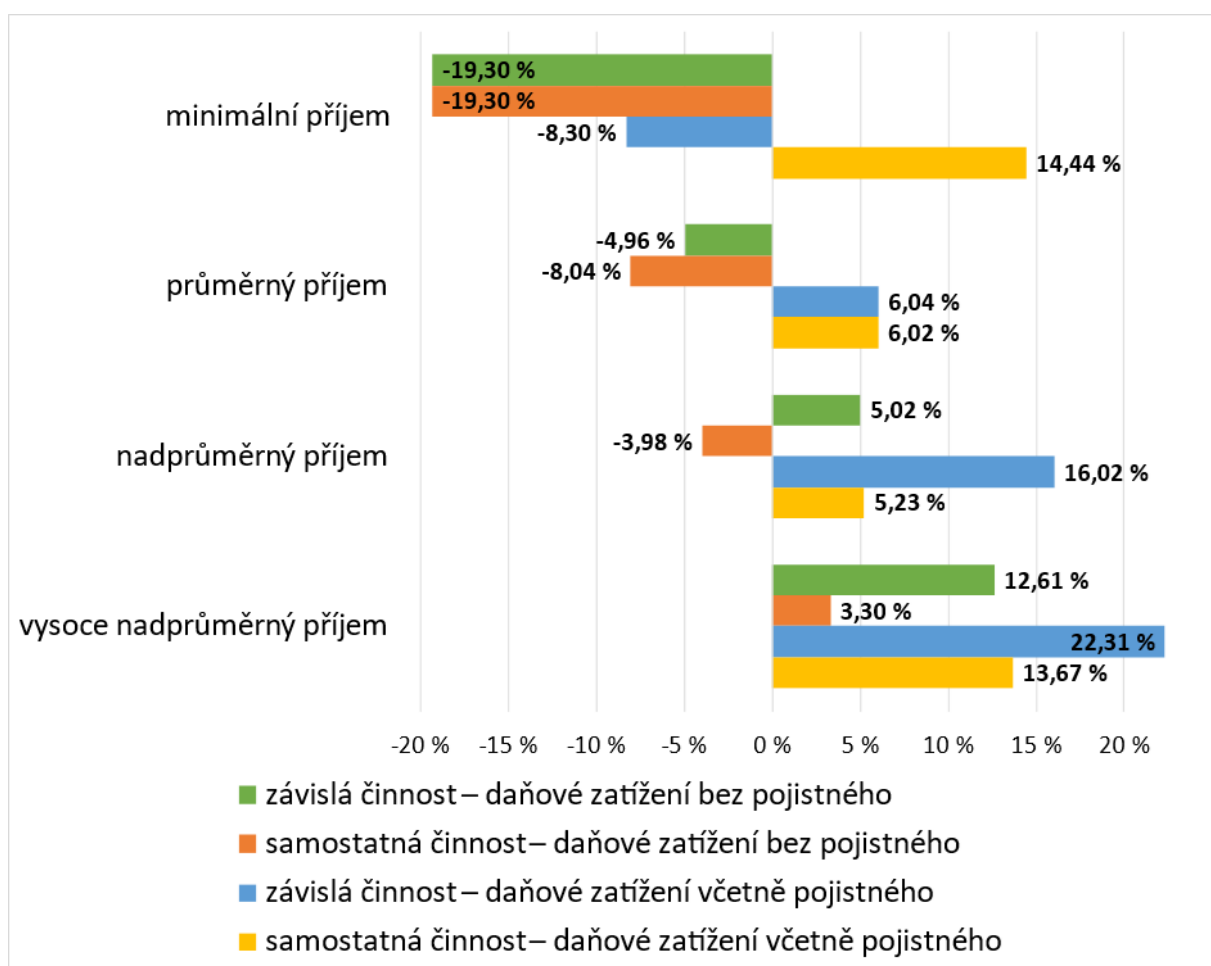
Dále je z obrázku č. 4 zjevné, že daňové zatížení poplatníků s příjmem ze závislé činnosti se s rostoucími příjmy zvyšuje. Naopak u poplatníků s příjmem ze samostatné činnosti se daňové zatížení s rostoucím příjmem snižuje. Stejně jako u poplatníků v předchozím případě. Zlom nastává až v okamžiku, kdy poplatníkovi plyne vysoce nadprůměrný příjem, kdy se jeho daňové zatížení opět zvýší o 8 procentních bodů.

Z toho vyplývá, že pro poplatníky, kteří si uplatňují základní slevu na poplatníka, slevu na manžela/ku a daňová zvýhodnění na dvě děti, a zároveň jim neplyne minimální příjem je výhodnější vykonávat samostatnou činnost namísto závislé.

Tabulka 19: Daňové zatížení poplatníků s uplatněním slev a daňových zvýhodnění

	Hrubý příjem	Daňová povinnost	Sociální pojistné	Daňové zatížení bez pojistného	Daňové zatížení včetně pojistného
Závislá činnost	194 400 Kč	-37 524 Kč	21 384 Kč	-19,30 %	-8,30 %
	466 932 Kč	-23 169 Kč	51 363 Kč	-4,96 %	6,04 %
	933 864 Kč	46 866 Kč	102 726 Kč	5,02 %	16,02 %
	2 334 660 Kč	294 336 Kč	226 463 Kč	12,61 %	22,31 %
Samostatná činnost	194 400 Kč	-37 524 Kč	65 605 Kč	-19,30 %	14,44 %
	466 932 Kč	-37 524 Kč	65 605 Kč	-8,04 %	6,02 %
	933 864 Kč	-37 179 Kč	86 055 Kč	-3,98 %	5,23 %
	2 334 660 Kč	76 995 Kč	242 251 Kč	3,30 %	13,67 %

Zdroj: vlastní zpracování

Obrázek 4: Daňové zatížení poplatníků s uplatněním slev a daňových zvýhodnění (vlastní zpracování)

Důležité je zmínit, že zvýhodnění z uplatnění slevy na manžela/ku čerpají pouze poplatníci, kterým plyne průměrný příjem a vyšší. Pro nízkopříjmové poplatníky nemá sleva význam, jelikož daňová povinnost poplatníků je nulová již po uplatnění základní slevy na poplatníka ve výši 30 840 Kč. Proto si další slevu nemohou uplatnit.

Sleva na manžela/ku byla zavedena na podporu rodin pomocí nižšího zdanění. Nejčastěji se jedná o rodiny, jejichž člen se stará o nezletilé dítě a pobírá rodičovský příspěvek. Z uvedených příkladů je zřejmé, že nízkopříjmoví poplatníci, pro které byla tato sleva zavedena primárně, na tuto výhodu nedosáhnou. Naopak ji nejvíce čerpají poplatníci s vysokými příjmy, kteří si slevou snižují svoji daňovou povinnost.

Nejjednodušším řešením tohoto problému by mohlo být zrušení této slevy, jelikož by se snížila finanční i byrokratická zátěž a i výpočet daňové povinnosti by byl jednodušší. Dalším řešením by mohlo být zavedení hranice maximálního příjmu, při jejímž překročení by nebylo možné tuto slevu využívat. Problémem tohoto řešení je znevýhodnění skupiny vysokopříjmových skupit poplatníků. Tito poplatníci by byli omezeni pouze z toho důvodu, že dobře provádějí svoji výdělečnou činnost, ze které jim plyne vysoký příjem. Řešením by mohlo být i zavedení podmínky, že slevu na manžela/ku mohou čerpat pouze poplatníci, jejichž manžel/ka se stará o nezaopatřené dítě, zdravotně znevýhodněného člena rodiny či starší příbuzné. Tímto řešením by se omezilo čerpání slevy na manžela/ku, na osoby, které jsou záměrně nezaměstnány.

4.3 Celková cena práce poplatníků

Důležité je zmínit, že při výkonu závislé činnosti je povinností zaměstnavatele odvést za své zaměstnance platby za veřejné zdravotní pojištění a za pojistné na sociální zabezpečení, které se počítají z hrubého příjmu zaměstnance.

Výpočet sociálního pojistného vychází z hrubého příjmu a nehledí se na daňové slevy a zvýhodnění, z tohoto důvodu jsou ceny uhrazeného pojistného a celkové ceny práce vyobrazeny pouze v jedné tabulce, tabulce č. 20. Z tabulky č. 20 je patrné, že poplatník s příjmy ze závislé činnosti výrazně více přispívá do systému sociálního pojistného, jelikož se na této platbě podílí společně se svým zaměstnavatelem. Zároveň z toho také vyplývá, že zaměstnavatele zaměstnání poplatníka s příjmy ze závislé činnosti stojí dohromady více než pouze platbu za jeho hrubý příjem.

Sociální pojistné hrazené poplatníkem s příjmy ze samostatné činnosti je již započítáno v hrubém příjmu, tudíž se celková cena práce a hrubý příjem OSVČ nemění.

Menší odvodová povinnost poplatníků s příjmy ze samostatné činnosti souvisí s motivací, aby poplatníci vykonávali samostatnou činnost a nebáli se podnikat. Podnikání je totiž spjato s mnohem větším rizikem než výkon závislé činnosti. Problém však nastává ve chvíli, kdy poplatník žádá o starobní důchod, který se počítá z částky odvedené na sociální zabezpečení. Jelikož je tato částka odvedená OSVČ menší než částka odvedená zaměstnancem, tak OSVČ náleží i menší starobní důchod. Pokud si OSVČ nebude spořit na penzi sama pomocí jiných nástrojů než povinnými odvody na sociální zabezpečení, může hrozit, že její starobní důchod bude tak malý, že jí stát bude muset vypomáhat pomocí dávek, což je velmi nákladné. Z tohoto důvodu by bylo vhodné povinné odvody na sociální zabezpečení zvýšit, aby nedocházelo k markantním rozdílům mezi poplatníky s příjmy ze závislé činnosti a poplatníky s příjmy ze samostatné činnosti.

Tabulka 20: Celkové odvody sociálního pojistného a celková cena práce

	Hrubý příjem	Sociální pojistné hrazené zaměstnancem nebo OSVČ	Sociální pojistné hrazené zaměstnavatelem	Celkové odvody sociálního pojistného	Celková cena práce
Závislá činnost	194 400 Kč	21 384 Kč	65 708 Kč	87 092 Kč	260 108 Kč
	466 932 Kč	51 363 Kč	157 824 Kč	203 187 Kč	624 756 Kč
	933 864 Kč	102 726 Kč	315 647 Kč	419 373 Kč	1 249 511 Kč
	2 334 660 Kč	226 463 Kč	673 317 Kč	899 780 Kč	3 007 977 Kč
Samostatná činnost	194 400 Kč	65 605 Kč	–	65 605 Kč	194 400 Kč
	466 932 Kč	65 605 Kč	–	65 605 Kč	466 932 Kč
	933 864 Kč	86 055 Kč	–	86 055 Kč	933 864 Kč
	2 334 660 Kč	242 251 Kč	–	242 251 Kč	2 334 660 Kč

Zdroj: vlastní zpracování

ZÁVĚR

Cílem této bakalářské práce bylo porovnání problematiky míry zdanění příjmů fyzických osob ze závislé činnosti a ze samostatné činnosti a identifikování rozdílů v obsahu základu a konstrukce daně a také sociálního pojistného. Komparace byla provedena dle platných legislativních předpisů České republiky k 31. 12. 2022.

Bakalářská práce se skládala ze čtyř částí, přičemž první dvě kapitoly se zabývaly teoretickými aspekty pro porozumění daňové a odvodové problematiky, aby mohla být provedena komparace na modelových příkladech, které byla věnována zbylá část práce.

Teoretická část se zabývala všeobecnou charakteristikou závislé a samostatné činnosti, ale také zastřenému výkonu závislé práce, více známého jako „švarcsystém“. Dále v ní lze naléznout charakteristiku daně s užším zaměřením se na daň z příjmů fyzických osob. V rámci bližšího seznámení se s daní z příjmů fyzických osob byly definovány základní konstrukční prvky a jejich rozdíly, které se dotýkají poplatníků s příjmy ze závislé činnosti a poplatníků s příjmy ze samostatné činnosti, konkrétně rozdíly v předmětu daně. Je zřejmé, že každý poplatník se snaží, aby jeho daňová povinnost byla co nejnižší, z toho důvodu zde byly definovány také legální metody, jak si poplatníci mohou svoji daňovou povinnost snížit, např. pomocí slev na dani, daňových zvýhodnění, odpočtů od základu daně, ale také daňovými výdaji. K daňovému zatížení neodmyslitelně patří i odvody vůči ČSSZ a zdravotním pojišťovnám. I těmto odvodům byla věnována část kapitoly, konkrétně rozdílům ve výši minimálního a maximálního vyměřovacího základu pro veřejné zdravotní pojištění a pro sociální zabezpečení.

V praktické části bylo pomocí komparativní metody znázorněno na modelových příkladech daňové zatížení poplatníků s příjmy ze závislé činnosti a poplatníků s příjmy ze samostatné činnosti. Komparace byla provedena na čtyřech poplatnících, kteří vykonávali rozdílnou činnost a využívali rozdílné slevy a daňová zvýhodnění. U poplatníků pobírajících příjem ze samostatné činnosti bylo využito uplatňování výdajů pomocí procenta z příjmů na úrovni 60 %. Výdaje pomocí paušálu uplatňuje v České republice více než polovina OSVČ a většina z nich jsou OSVČ podnikající pomocí živnostenského oprávnění a nejsou řemeslníci. Poplatníci dále pobírali různý příjem – minimální, průměrný, nadprůměrný a vysoce nadprůměrný. První úroveň příjmu vycházela z minimální mzdy pro rok 2022, druhá úroveň byla nastavena na výši průměrné mzdy pro rok 2022. Třetí úroveň měla představovat mezistupeň mezi průměrným a vysoce nadprůměrným příjmem a byla nastavena na hodnotě

dvojnásobku průměrné mzdy pro rok 2022. Čtvrtá úroveň byla zvolena ve výši pětinásobku průměrné mzdy pro rok 2022, aby bylo poukázáno na problematiku využití druhého pásma daňové sazby.

Z výsledků komparace provedené dle současné legislativy bylo zjištěno, že největší daňové zatížení včetně odvodů na sociální pojištění postihuje více poplatníky s příjmy ze závislé činnosti, bez ohledu na uplatňování slev a daňových zvýhodnění. Pouze v případě minimálních příjmů byla daňová povinnost včetně odvodů na sociální pojištění nižší na straně poplatníků s příjmy ze závislé činnosti, bez ohledu na uplatňování slev a daňových zvýhodnění. Hlavním důvod, proč vznikají markantní rozdíly ve výši daňového zatížení zaměstnance a OSVČ, vyplývá z rozdílného stanovení základu daně pro výpočet daně z příjmů fyzických osob a z rozdílné výše vyměřovacího základu pro výpočet pojištění na sociální zabezpečení a veřejného zdravotního pojištění.

POUŽITÁ LITERATURA

BUREŠ, Michal, 2022. Jaké je zdanění u práce na dohody (DPČ a DPP) v roce 2022?. In: *finance.cz* [online]. ©1997–2022 Internet Info, s.r.o., 9. listopadu 2022 [cit. 2023-01-09]. Dostupné z: <https://www.finance.cz/539623-zdaneni-dohod-dpc-a-dpp-2022/>

ČERVINKA, Tomáš, 2022. *Zdravotní pojištění 2022: zaměstnavatelů, zaměstnanců, OSVČ: s komentářem a příklady*. 11. aktualizované vydání. Olomouc: ANAG. Práce, mzdy, pojištění. 174 stran. ISBN 978-80-7554-360-8.

ČESKÁ SPRÁVA SOCIÁLNÍHO ZABEZPEČENÍ, b.r. Definice a druhy SVČ. In: *Česká správa sociálního zabezpečení* [online]. Praha: ČSSZ [cit. 2023-03-28]. Dostupné z: <https://www.cssz.cz/definice-a-druhy-svc>

HNÁTEK, Miloslav, 2022. *Zcela legální daňové triky 2022: pro podnikatele, svobodná povolání, pronajímatele, zaměstnance, studenty, seniory*. 6. vydání. Praha: GRADA. Účetnictví a daně. 276 stran. ISBN 978-80-907398-5-7.

KUBÁTOVÁ, Květa, 2015. *Daňová teorie a politika*. 6. aktualizované vydání. Praha: Wolters Kluwer. 276 stran. ISBN 978-80-7478-841-3.

MACHÁČEK, Ivan, 2021. *Fyzické osoby a daň z příjmů* [e-kniha]. 4. aktualizované a rozšířené vydání. Praha: Wolters Kluwer [cit. 2023-03-28]. 376 stran. ISBN 978-80-7676-076-9.

MINISTERSTVO PRÁCE A SOCIÁLNÍCH VĚCÍ, 2023. Sociální pojištění v roce 2022. In: *Ministerstvo práce a sociálních věcí* [online]. Praha: MPSV, 16. ledna 2023 [cit. 2023-03-28]. Dostupné z: <https://www.mpsv.cz/web/cz/socialni-pojisteni-v-roce-2022>

MINISTERSTVO PRÁCE A SOCIÁLNÍCH VĚCÍ, b.r. Stanovisko k nové definici nelegální práce. In: *Ministerstvo práce a sociálních věcí* [online]. Praha: MPSV [cit. 2023-01-09]. Dostupné z: <https://www.mpsv.cz/svarcsystem>

MINISTERSTVO PRŮMYSLU A OBCHODU, 2017. Živnostenský rejstřík. In: *Ministerstvo průmyslu a obchodu* [online]. Praha: MPO, 1. ledna 2017 [cit. 2023-01-09]. Dostupné z: <https://www.mpo.cz/cz/podnikani/zivnostenske-podnikani/zivnostensky-rejstrik/zivnostensky-rejstrik--227173/>

MINISTERSTVO ZDRAVOTNICTVÍ ČESKÉ REPUBLIKY, 2020. Veřejné zdravotní pojištění. In: *Ministerstvo zdravotnictví České republiky* [online]. Praha: MZČR, 5. srpna 2020 [cit. 2023-03-28]. Dostupné z: <https://www.mzcr.cz/verejne-zdravotni-pojisteni-2/>

NOVOTNÁ, Monika a kol., 2019. *Daňové řízení*. Praha: C. H. Beck. 264 stran. ISBN 978-80-7400-730-9.

PILÁTOVÁ, Jana a kol., 2022. *Daňová evidence: komplexní řešení problematiky daňové evidence pro OSVČ: daň z příjmů, vazby na účetní předpisy, daň z přidané hodnoty, daň silniční, daň z nemovitých věcí, sociální pojištění, zdravotní pojištění*. 13. aktualizované vydání. Olomouc: ANAG. Daně. 352 stran. ISBN 978-80-7554-356-1.

RADVAN, Michal, MRKÝVKA, Petr a kol., 2016. *Důchodové daně* [online]. Brno: Masarykova univerzita [cit. 2022-12-04]. Scientia. 247 stran. ISBN 978-80-210-8395-0. Dostupné z: https://science.law.muni.cz/knihy/monografie/Radvan_Duchodove_dane.pdf

RINDOVÁ, Iva a Jana ROHLÍKOVÁ, 2022. *Zdanění mezd, platů a ostatních příjmů ze závislé činnosti v roce 2022*. 30. aktualizované vydání. Olomouc: ANAG. Daně. 464 stran. ISBN 978-80-7554-353-0.

TEPPEROVÁ, Jana, 2019. *Daň z příjmů a pojistné na sociální zabezpečení: souvislosti a kolize v národním i mezinárodním kontextu*. Praha: Oeconomica. 153 stran. ISBN 978-80-245-2324-8.

TOMŠEJ, Jakub, 2022. *Zákoník práce v praxi: komplexní průvodce řešením problémů* [e-kniha]. 4. vydání, Praha: GRADA [cit. 2023-03-28]. Právo pro praxi. 200 stran. ISBN 978-80-271-4665-9.

VANČUROVÁ, Alena a Hana ZÍDKOVÁ, 2022. *Daňový systém ČR 2022*. Praha: Wolters Kluwer. 364 stran. ISBN 978-80-7676-362-3.

VANČUROVÁ, Alena, 2021. *Zdanění osobních příjmů*. 3. vydání. Praha: Wolters Kluwer. 424 stran. ISBN 978-80-7676-236-7.

VANČUROVÁ, Alena, LÁCHOVÁ, Lenka a Hana ZÍDKOVÁ, 2020. *Daňový systém ČR 2020*. Praha: Wolters Kluwer. 408 stran. ISBN 978-80-7598-887-4.

VYBÍHAL, Václav a kol., 2022. *Mzdové účetnictví 2022: praktický průvodce* [e-kniha]. 25. vydání. Praha: GRADA [cit. 2023-03-28]. Účetnictví a daně. 480 stran. ISBN 978-80-271-4703-8.

VYCHLOPEŇ, Jiří, 2022. *Meritum Daň z příjmů 2022* [e-kniha]. 18. vydání. Praha: Wolters Kluwer [cit. 2023-03-28]. 546 stran. ISBN 978-80-7676-357-9.

WEISS, Tomáš, 2022. MF eviduje 23 800 nových přihlášek k paušální dani, aktivních paušalistů je aktuálně zhruba 78 tisíc. In: *Ministerstvo financí České republiky* [online]. Praha: MFČR, 14. ledna 2022 [cit. 2023-03-28]. Dostupné z: <https://www.mfcr.cz/cs/aktualne/tiskove-zpravy/2022/mf-eviduje-23-800-novych-prihlasek-k-pau-44253>

Zákon č. 280/2009 Sb., Zákon daňový řád, ve znění pozdějších předpisů. In: *Sbírka zákonů České republiky*. 3. září 2009. ISSN 1211-1244.

Zákon č. 435/2004 Sb., Zákon o zaměstnanosti, ve znění pozdějších předpisů. In: *Sbírka zákonů České republiky*. 23. července 2004. ISSN 1211-1244.

Zákon č. 455/1991 Sb., Zákon o živnostenském podnikání (živnostenský zákon), ve znění pozdějších předpisů. In: *Sbírka zákonů České republiky*. 15. listopadu 1991. ISSN 1211-1244.

Zákon č. 586/1992 Sb., Zákon České národní rady o daních z příjmů, ve znění pozdějších předpisů. In: *Sbírka zákonů České republiky*. 18. prosince 1992. ISSN 1211-1244.

Zákon č. 89/2012 Sb., Zákon občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů. In: *Sbírka zákonů České republiky*. 22. března 2012. ISSN 1211-1244.